

Riksdagens snabbprotokoll

2023/24:123

Tisdagen den 28 maj

Kl. 13.00–15.48

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 7 maj justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:755

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:755 Upprustning av infrastruktur i Jämtlands län
av Kalle Olsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 31 maj 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 24 maj 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:757

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:757 Mål för integrationspolitiken

av Serkan Köse (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 11 juni 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 27 maj 2024

Arbetsmarknadsdepartementet

Paulina Brandberg (L)

Enligt uppdrag

Kerstin Bynander

Expeditionschef

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skatteutskottets betänkanden

2023/24:SkU23 Vissa förslag om kompensation m.m. till personer födda 1957 och 1959 på grund av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag

2023/24:SkU24 Tillfälligt höjt tak för rotavdraget

Justitieutskottets betänkanden

2023/24:JuU26 Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden

2023/24:JuU27 Sveriges deltagande i Europeiska åklagarmyndigheten

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

2023/24:SfU17 Riksrevisionens rapport om systemet för återkallelser av uppehållstillstånd

2023/24:SfU18 Anmälan av föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer ska ges tillfälligt skydd

§ 4 Svar på interpellation 2023/24:720 om avgränsningarna av samarbetsområden i Tidöavtalet

Anf. 1 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Lars Mejern Larsson har frågat statsministern vilka andra överväganden, utöver de avgränsningar och regleringar av samarbetet mellan regeringen och Sverigedemokraterna som återfinns i Tidöavtalet, som ligger till grund för statsministerns och regeringens arbete och prioriteringar. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Svaret på ledamotens fråga kan egentligen formuleras mycket enkelt: Regeringens prioriteringar framgår av den regeringsförklaring som statsministern vid inledningen av varje riksmöte avger i riksdagen samt av de budgetpropositioner som regeringen lägger på riksdagens bord. Regeringen samarbetar med

Sverigedemokraterna. Samarbetet styrs av Tidöavtalet, som också beskriver samarbetets omfattning och processer.

Ledamoten skriver i sin interpellation att jag har antytt att regeringens samarbetsparti Sverigedemokraterna deltar i beredningen av alla frågor som hanteras i Statsrådsberedningens politiska samordning. Den tolkningen får sägas vara mycket fri. Det har jag nämligen varken sagt eller antytt.

Det som står i Tidöavtalet samordnas mellan alla fyra partier i Tidösamarbetet. Sverigedemokraternas samordningskansli deltar där fullt ut i behandlingen och har i dessa frågor fullt och lika inflytande på samma sätt som partierna i regeringen. Det som inte står i Tidöavtalet samordnas mellan de tre partierna i regeringen.

Tidöavtalet omfattar samarbetsprojekt inom sex områden: hälso- och sjukvård, klimat och energi, kriminalitet, migration och integration, skola samt tillväxt och hushållsekonomi. I avtalet listas därtill (sidan 61) ett antal frågor utanför dessa projekt som omfattas av samarbetet och därmed ska samordnas mellan de fyra samarbetspartierna. Hit hör till exempel värnande av kulturlivets oberoende.

I Tidöavtalet finns också en överenskommelse om budgetsamarbete som bygger på att budgetramverket ligger fast och att budgeten beslutas i sin helhet. Budgeten förhandlas mellan samarbetspartierna i Regeringskansliet innan riksdagsbehandlingen börjar.

Även områden som de fyra samarbetspartierna kommit överens om under tiden sedan regeringstillträdet, till exempel infrastruktur, ingår i samarbetet.

Direktiven för public service-utredningen samordnades politiskt mellan de fyra samarbetspartierna. Vad gäller dessa direktiv är det värt att notera att det under framtagandet av dem även fördes samtal med oppositionspartierna, som fick läsa de slutgiltiga direktiven innan de kommunicerades.

En samarbetsfråga av särskild vikt på kulturpolitikens område, och som jag som kulturminister håller särskilt högt, är den om konstnärlig frihet. I Tidöavtalet uttrycks den på följande sätt: "Kulturpolitiken ska värna kulturlivets oberoende och egenvärde gentemot nyttoändamål. Principen om armlängds avstånd ska upprätthållas." Detta innebär att förslag och beslut som bedöms kunna få konsekvenser, positiva eller negativa, för principen om armlängds avstånd ska samordnas mellan alla fyra partier.

På detta område finns tyvärr, efter tidigare regeringars grunda intresse för konstnärlig frihet, mycket uppställningsarbete att göra. Det gäller inte minst inom filmpolitiken, som ledamoten också nämner i sin interpellation.

Myndigheten för kulturanalys publicerade 2021 rapporten *Så fri är konsten* om den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten. I rapporten identifierades ett antal brister i och risker med hur kulturpolitiken i dag är utformad i relation till principen om konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd, bland annat inom filmområdet.

Av denna anledning är den statliga stödgivningen och hur den ska värnas mot politisk styrning en av de saker som den nya filmutredningen, vars direktiv har samordnats mellan de fyra samarbetspartierna, ska se över. Det är hög tid att detta görs, och jag är säker på att ledamoten liksom jag ser fram emot att ta del av utredningens förslag i denna och även andra delar.

Anf. 2 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! Var är statsministern? Det undrade en reporter från TV4 i förra veckan i samband med diskussionen om Sverigedemokraternas trollkonton. Jag måste tyvärr ställa samma fråga i dag. Jag har nämligen en mycket relevant fråga till statsministern, en fråga som förtjänar ett tydligt och ärligt svar.

Den 18 oktober 2022 fick Sverige en ny regering med Ulf Kristersson som statsminister. Regeringen blev möjlig genom Tidöavtalet, som innebar att Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna ingick i regeringen medan Sverigedemokraterna fick inflytande genom tjänstemän på Regeringskansliet. Det som många SD-kritiker varnade för i valrörelsen blev verklighet. SD gick från att vara ett parti som ingen ville samarbeta med, på grund av deras hårda migrationspolitik, till att få betydande makt och inflytande över regeringspolitiken.

För att lugna kritikerna infördes avgränsningar i Tidöavtalet. I Tidöavtalet står det uttryckligen i alla avsnitt om samarbetsområden: "Avgränsningen av områden som behandlas i projektet är de frågor som tas upp under avsnitt 3. Inga ytterligare frågor kommer att beredas i projektet."

Trots att det i avtalet står att inga ytterligare frågor ska beredas har det nu bekräftats att alla frågor som hanteras i Statsrådsberedningens politiska samordning behandlas på det här sättet. Det skulle innebära att Tidöavtalets begränsningar av samarbetet mellan regeringen och Sverigedemokraterna inte längre gäller.

Herr talman! Om statsministern inte vill eller känner att han inte kan ge ett tydligt svar på varför avtalet inte följs undermineras förtroendet för regeringen. Väljarna har rätt att få veta om det avtal och de löften som ges inför tillsättandet av en ny regering faktiskt hålls. Annars kan det lätt uppfattas som tomma ord.

Statsministerns ovilja att besvara min fråga är inte bara uppseendeväckande; det är även en fråga om ansvar och ledarskap. Det är av yttersta vikt att vi får klarhet i varför Tidöavtalets regler och skrivningar inte följs och vad det innebär för framtiden. Det handlar om upprätthållandet av förtroendet för vår demokrati och framför allt statsministerns ämbete.

Den här frågan är inte småaktig. Den är fundamental för att säkerställa att regeringen agerar öppet och transparent. Väljarna förtjänar tydliga och raka svar från statsministern, inte en delegering av obekväma frågor.

Tyvärr tycks jag inte få något svar från statsministern, som i stället valt att delegera ansvaret för att besvara min fråga till kulturministern. Den hanteringen väcker en rad följdfrågor. Varför undviker

statsministern att svara på en så central fråga? Vad innebär detta för regeringens transparens och ansvarstagande? Är det här ett tecken på interna motsättningar inom regeringen? Vad säger detta om statsministerns ledarskap? Vad gör denna fråga så känslig att statsministern inte kan svara på den?

Herr talman! Jag är dock glad att kulturministern har valt att ta sig an min fråga, eller möjligen blivit uppmanad att ta över ansvaret för att redogöra för den. Nu återstår att se om vi får det svar som vi förtjänar. (Applåder)

Anf. 3 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Att ledamoten är mån om att Tidöavtalet ska upprätthållas enligt det skrivna ordet gläder mig, men att det skulle vara en demokratisk risk vet jag inte om jag håller med om. Vi befinner oss ju trots allt i ett folkvalt parlament. Regeringen har i ett demokratiskt val fått mandat att föra sin politik. Jag tycker nog att det ledamoten hävdar är att gå lite väl långt.

Tidöavtalet är fritt och öppet att läsa för var man, men jag berättar naturligtvis också gärna om vad som står i det. Men jag kan inte låta bli att notera att när jag är ute och möter medborgare – bland annat inför det stundande EU-valet – verkar de flesta vara mer intresserade av sak än av form. Kort sagt: Man bryr sig mindre om samarbetsformerna och mer om vad samarbetet faktiskt möjliggör.

I riksdagsvalet 2022 sökte vi och fick medborgarnas mandat att lösa ett antal stora och allvarliga samhällsproblem. Där har den här regeringen sitt fokus, och det ger resultat. På mitt område stärker vi skyddet för journalister. Vi stärker också den konstnärliga friheten. Vi satsar på kulturarvet och på barns och ungas läsning, och vi tar hand om det operahus som tidigare regeringar har låtit förfalla. Vi agerar utifrån att de kulturella och kreativa näringarna är en svensk basnäring, och vi stärker beredskapen inom kulturområdet.

Men det görs också annat. Skatten på arbete och pensioner har sänkts. Inflationbekämpningen har varit konsekvent och börjar ge effekt. Vi fortsätter att stötta hushållen, välfärden och tryggheten genom en tuff ekonomisk tid. Brottsbekämpningen har lagts om med skärpta straff, bättre verktyg till polisen och fokus på brottsoffer i stället för på gärningsmän. Migrationspolitiken har skärpts. En ny socialtjänstlag är på väg. Skolan ställer om sitt arbete från skärm till pärm, och friskolesystemet ses över. Detta är bara några exempel. Det finns betydligt fler, men vi vet att talar tiden är begränsad.

Jag vill verkligen tacka ledamoten för möjligheten att få berätta både om formerna för Tidösamarbetet och framför allt om de angelägna reformer som samarbetet möjliggör och som den här regeringen fick mandat att genomföra i valet 2022. (Applåder)

Anf. 4 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! Det kanske är onödigt att bråka om detta, men kulturministern säger i sitt svar att hon varken antytt eller sagt att SD deltar i alla beredningar. Den skriftliga fråga jag ställde var om SD hade deltagit i beredningen av utredningen om filmpolitik.

På detta svarar kulturministern att direktiven har beretts inom Regeringskansliet och att politisk samordning har skett i Statsrådsberedningen, där samtliga samarbetspartier har haft möjlighet att komma med synpunkter. Jag tycker inte att det är en särskilt fri tolkning att samtliga samarbetspartier har haft möjlighet att komma med synpunkter på ärenden som bereds inom den politiska samordningen.

Nu, i sitt interpellations svar, förtydligar kulturministern att ärenden som inte berörs av Tidöavtalet enbart bereds av de tre partier som ingår i regeringen. Det svaret tackar jag för. Men sedan rörs svaret till igen. Som jag läser Tidöavtalet ingår filmpolitik inte bland de reformer som listas under avsnittet om andra samarbetsområden. Det gör till exempel public service, vallagen och de högsta ligornas konkurrenskraft inom elitidrotten, men inte filmutredningen.

Kulturministern hänvisar då till den punkt där det står att kulturpolitiken ska värna kulturens oberoende och egenvärde gentemot nyttoändamål och att principen om armlängds avstånd ska värnas.

Herr talman! Detta är ju en extremt vid tolkning av meningen att det skulle gälla direktiven till en utredning om hela filmpolitiken. Med den tolkningen skulle ju i princip allt som avhandlas inom kulturpolitiken kunna innefattas i Tidöavtalets samarbetsområden.

Jag vill passa på att säga att många drog en lättandens suck då de såg att stora delar av kulturpolitiken skulle lämnas utanför ramen för Tidöavtalet.

Låt mig nämna en av dem. Efter valet uttryckte sig Liberalernas starke man i Stockholm Jan Jönsson så här: ”Om man oroar sig för att demokratin ska upphöra, att public service ska läggas ned eller kulturen detaljstyras kan man kanske andas ut, något sådant finns inte.” Har Jönsson och de andra fel? Är alla ärenden som bereds på Kulturdepartementet i själva verket en del av Tidöavtalets samarbetsprojekt kring reformen att värna kulturlivets oberoende?

Herr talman! I sådana fall, vad fyller Tidöavtalets avgränsningar över huvud taget för funktion? (Applåder)

Anf. 5 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som ledamoten säger: Den skriftliga frågan har jag svarat på, också här i talarstolen. Frågan gäller alltså direktiven till en enskild utredning som har beretts mellan alla fyra samarbetspartier, och det har gjorts därför att det bedömts höra till Tidöavtalet, precis i enlighet med stycket om just konstnärlig frihet som också jag själv har kopplat det till och som också ledamoten nämner.

Ingenstans säger jag att allting ska samordnas mellan fyra partier, utan det är det som är skrivet i

Tidöavtalet som gäller. Jag har tydligt förklarat för ledamoten varför filmpolitiken har beretts mellan fyra samarbetspartier och varför man anser då att det här är kopplat till punkten om konstnärlig frihet.

Det är ju ingen hemlighet, herr talman, att tidigare regering inte direkt har värnat den konstnärliga friheten. Bland annat har man påverkat just filmpolitiken och den konstnärliga friheten inom filmen genom att lägga olika påbud och låta olika politiska direktiv styra innehållet i konsten. Detta har vi svart på vitt. Det finns myndigheter som har tittat på detta i särskild ordning, och de kan konstatera att det är så.

Den här regeringen har tagit som sin uppgift att faktiskt värna konstnärlig frihet, att städa upp bland de direktiv som är givna och ta bort pålagor som kan styra innehållet i konsten eller begränsa friheten för kulturskaparna. Det är klart att jag förstår att det svider hos Socialdemokraterna att det är just den här regeringen som tar den kampen, men så är det.

Det är tydligt i Tidöavtalet att den konstnärliga friheten ska värnas och att principen om armlängds avstånd ska upprätthållas. Det betyder, herr talman, att vi behöver göra jobbet. Vi behöver kavla upp ärmarna och se till att vi faktiskt upprätthåller den princip som ska möjliggöra för kulturskapare att hålla konsten fri från politisk styrning från kläffingriga politiker som tycker att kulturen ska styras i en viss riktning. Det är precis därför som utredningen om filmpolitiken också har beretts mellan de fyra samarbetspartierna.

Anf. 6 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! Jag tackar kulturministern för förtydligandet.

Efter att ha läst ministerns svar och efter det som har framkommit i dag är det glasklart för alla i den här kammaren och alla som sitter på läktaren att Tidöavtalet endast används som en dimridå för att dölja det hundraprocentiga inflytande som SD har över den förda politiken.

Herr talman! Det så kallade Tidöavtalet är endast en potemkukuliss för att dölja den bedrövliga verkligheten.

Anf. 7 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Vi kan gå tillbaka till ledamotens ursprungliga fråga, som handlar om vilka överväganden som ligger till grund för statsministerns och regeringens arbete och prioriteringar. Det är en väldigt bred fråga. Det är klart att jag skulle kunna stå här och läsa upp hela regeringsförklaringen, men jag tänker att jag ska hålla mig kort.

Den här regeringens prioritering är att göra det som är bäst för Sverige, att lösa de samhällsproblem som tidigare regeringar faktiskt inte har orkat eller förmått ta tag i. Därför samarbetar vi med andra för att samla det stöd som behövs för att genomföra nödvändiga och efterlängttade reformer. Det ansvarstagandet har medborgarna rätt att förvänta sig och vi som regering skyldighet att leverera.

Som jag också har nämnt är konstnärlig frihet en samarbetsfråga av särskild vikt inom just det kulturpolitiska området. Konstnärer och kulturskapare måste få vara fria att lyfta nya perspektiv och nya tankar, också sådant som kan vara obekvämt för oss som sitter vid makten. Ett fritt och levande kulturliv är en förutsättning för en hållbar demokrati och vice versa. Därför kommer den här regeringens uppgift att fortsätta att vara att se till att göra det som vi fick mandat att göra i valet 2022 och att se till att värna den konstnärliga friheten.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2023/24:740 om framtiden för kulturarvet Sätra Brunn

Anf. 8 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Åsa Eriksson har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta för att säkra bevarandet av det unika kulturarvet Sätra Brunn.

Jag vill börja med att tacka Åsa Eriksson för möjligheten att få prata om Sveriges värdefulla kulturmiljöer. Det gemensamma kulturarvet och de gemensamma kulturmiljöerna är en ovärderlig resurs för kunskap och bildning. Det har stor betydelse för människors möjlighet att förstå den historiska utvecklingen och faktiskt också därmed sig själva.

För mig som kulturminister är det viktigt att det finns förutsättningar för att kunna bevara, använda och utveckla en mångfald av kulturmiljöer. Bidragsgivningen inom området är *en* del i detta. För att stärka kulturmiljöarbetet beslutades i enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2024 om en förstärkning om 30 miljoner kronor per år till bidrag för kulturmiljövård under 2024–2026.

Det finns också lagstiftning som bland annat syftar till att bevara kulturmiljöer. Ett sådant exempel är 3 kap. miljöbalken, som möjliggör utpekande av riksintressen. Sätra Brunn är på grund av sina många kulturhistoriska värden utpekad som ett riksintresse för kulturmiljövården. Detta innebär att kurortsmiljön har ett särskilt skydd.

Dessutom finns annat skydd i lagstiftningen som staten kan besluta om, exempelvis byggnadsminnesförklaring enligt kulturmiljölagen (1988:450) eller förklaring som kulturresevat enligt miljöbalken. Men sådana ärenden handläggs av länsstyrelserna.

Jag har fullt förtroende för myndigheternas arbete inom just kulturmiljöområdet.

Anf. 9 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Kulturministern belyser i sitt svar hur viktigt det är med kulturhistoriska miljöer, att de är en del av vårt gemensamma kulturarv och "en ovärderlig resurs för kunskap och bildning". Det är gott så. Jag håller med statsrådet på den punkten. Jag vill ta

tillfället i akt att berätta lite om just detta unika levande kulturarv.

Herr talman! Sätra Brunn är en kurort i Sala i Västmanland med en 300-årig historia. Till en början kom människor dit för att dricka brunn, vilket var trendigt på 1600-talet, 1700-talet och 1800-talet. Den medicinska vetenskapen på den tiden utgick från att man blev sjuk om de fyra kroppsvätskorna kom i obalans, och ett sätt att få vätskorna i balans var att dricka vatten – stora mängder vatten och gärna mineralhaltigt sådant.

Västmanlands dåvarande provinsialmedikus kom till källan vid Sätra år 1700 och fann där att vattnet var av så god kvalitet att han beslöt att anlägga en hälso-brunn där.

Herr talman! Han köpte dessutom marken runt källan. Han anlade brunnshus, badstuga, kyrka, sjukhus, logement med mera. Ryktet om Sätra Brunn och vattnets läkande egenskaper spred sig snabbt. För att försäkra sig om att verkligen få plats på Sätra Brunn lät många högre ståndspersoner dessutom bygga sig ett sommarhus i anslutning till källan. Det är därför som det i dag är ungefär 80 byggnader på det här området, många namngivna av dem som har uppfört dem.

Men till Sätra Brunn kom inte bara societeten. Reglerna vara sådana här: Tidigt på morgonen var källan öppen för de fattigaste. Lite senare kom allmogen, och vid sextiden på morgonen var det dags för societeten att besöka källan. Gästerna ordinerades att dricka flera liter vatten om dagen. Mellan glasen skulle man promenera runt i parken under lättsam konversation. Det låter ganska trevligt.

Herr talman! Detta är förstås en beskrivning av svunnen tid, men det är också en del av vårt gemensamma kulturarv. Det säger en hel del om vår gemensamma historia.

I dag består brunnen, som sagt, av ett åttiotal byggnader. Kärnverksamheten i den levande verksamheten är konferenser och spavistelser men också bröllop och andra festligheter, vilket gör Sätra Brunn till ett i högsta grad levande kulturarv.

Herr talman! Som alla förstår behöver de 80 byggnaderna ständigt hållas efter och renoveras för att de inte ska förfalla. Själva verksamheten med spa och fester går runt. Men det gör inte byggnadsvården. Den kostar bara pengar. Den sköts till största del av de ideellt arbetande ägarna i den ekonomiska föreningen, och de har kämpat länge för att hålla ihop brunnen. De vill inte att det ska styckas av och säljas ut, utan de vill att kulturarvet ska bevaras. Sätra Brunn ligger ute till försäljning, och har gjort det länge, eftersom ägarna i dag är väldigt ålderstigna. De orkar helt enkelt inte hålla efter byggnaderna längre.

Det finns intressenter, men de är inte intresserade av att köpa hela. De är intresserade av att köpa avstyckade delar.

För mig känns detta som en viktig kulturhistorisk miljö att bevara både för Västmanland och för landet Sverige. Det finns säkert många fler miljöer runt om i Sverige som har liknande utmaningar.

Jag vill fråga kulturministern hur hon tänker att Sätra Brunn och andra unika kulturmiljöer ska kunna leva kvar i framtiden.

Anf. 10 ELEONORE LUNDKVIST (M):

Herr talman! Det är härligt att få möjlighet att säga några ord om det västmanländska kulturarvet i Sveriges riksdag. Tack, ledamoten Eriksson, som lyfter denna fantastiska anläggning, Sätra Brunn. Det känns extra angeläget att prata om vätskebalans en dag som denna.

Vi moderater hade äran att få välkomna kulturministerns statsrådskollega, EU-minister Jessika Roswall, till ett av våra möten på just Sätra Brunn för ett par veckor sedan.

Sätra Brunn ligger i anrika Sala kommun och har anor från 1700-talet, som vi hörde. Verksamheten testamenterades under 1700-talet till Uppsala akademi, men 1998 försattes den i konkurs av Uppsala universitet. Tre år senare skedde samma sak med den nya ägaren, Stiftelsen Sätra Brunn. Det här är alltså långt ifrån första gången som Sätra Brunn dras med ekonomiska bekymmer.

Nuvarande ägare har gjort en hel del renoveringar, haft populära sommarpubar, midsommarfiranden och så vidare, som har varit otroligt uppskattat och skapat ett stort mervärde för såväl boende i de närliggande områdena som boende i hela länet.

Man kan läsa om att det har funnits planer på olika affärsverksamheter, på att bygga villor på delar av skogsfastigheterna och så vidare. Att bevara kulturarvmiljön under affärsmässiga former har varit lite av ett mantra.

Men visst är det tufft, och det är det för många liknande anläggningar både i Västmanland och i hela Sverige. Det är ett problem att underhåll av gamla byggnader är dyrt, svårt och ganska byråkratiskt. På det har vi pandemin och alla dess effekter, som har gjort att många liknande anläggningar har haft och fortfarande har väldigt tuffa år.

Våra gemensamma skattemedel är tyvärr inte oändliga, och prioriteringar behöver ske. Vi behöver underlätta för besöksnäringen så att fler anläggningar kan stå på egna ben. Frågan är om ytterligare statliga medel är en långsiktig lösning.

Ska man vara övertygad om det måste man också ställa sig frågan: Om Socialdemokraterna anser att det här ska vara en prioritering – vad har då Socialdemokraterna gjort för Sätra Brunn nationellt under sina många år vid regeringsmakten? Jag frågar med tanke på att Sätra Brunns ekonomiska problem faktiskt har funnits i flera decennier.

(Applåder)

Anf. 11 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag vill passa på att tacka ledamoten Eriksson för den fina historiska vandringen och berättelsen om Sätra Brunn som vi fick från talarstolen för en liten stund sedan.

Vårt lands värdefulla kulturmiljöer är precis det här. De är en källa till kunskap, till bildning och till upplevelser. Genom att vårda, bevara och utveckla kulturmiljön skapar vi också en brygga och en kontinuitet mellan det som har varit, det som är och det som komma ska i framtiden. Det tror jag är något som i sin tur bidrar till att öka människors förståelse för den historiska utveckling som har skett i ett lokalsamhälle men också sett i ett större perspektiv.

En viktig del i arbetet är såklart den bidragsgivning som Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna ansvarar för. Kulturmiljövårdsbidraget bidrar till insatser för att bevara en mångfald av kulturmiljöer i framtiden och för framtida generationer. Bidragsgivningen bidrar också till insatser för att kulturmiljöer ska kunna tillgängliggöras på olika sätt, till exempel genom att öka tillgången för människor med funktionsnedsättningar.

För att skapa bättre förutsättningar både för vård och för utveckling av kulturmiljöer beslutades i enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2024 om en förstärkning med 30 miljoner kronor per år till bidrag för just kulturmiljövård under perioden 2024–2026. Med denna förstärkning av anslaget ökar också förutsättningarna att kunna vårda och bevara en mångfald av kulturmiljöer för framtiden.

Anf. 12 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Tack, kulturministern, för svaret! Men ärligt talat tror jag inte att någon som äger ett kulturarv blev särskilt mycket klokare när det gäller vad regeringen avser att göra.

Att pengar inte är en oändlig resurs, som ledamoten Lundkvist tog upp, är vi smärtsamt medvetna om. Att politik handlar om att prioritera resurstilldelning är jag också väl medveten om. Men är det inte märkligt att en högerkonservativ regering, som väl borde ha bevarandet av vår gemensamma historia och dess kulturmiljöer ganska högt upp på dagordningen, inte verkar ha någon plan för hur Sättra Brunn och andra viktiga kulturhistoriska miljöer ska bevaras?

Herr talman! Om nuvarande ägare till brunnen bara skulle tänka på pengarna kunde de stycka upp fastigheten på flera olika och sälja dem. Det är inga problem; det finns som sagt intressenter till att köpa delar. Själva källan kunde säljas till något företag som gör kolsyrad dryck. De skulle kunna slumpa ut de anrika byggnaderna till stockholmare på jakt efter sommarstugor. Den gamla kyrkan mitt på området kanske skulle kunna bli en härlig yogastudio, till exempel. Ett antal gamla så kallade badhus från tidigare sekel kan nog hyras ut per dygn till rika kineser, och det gamla Societetshuset skulle kanske kunna bli skola för någon riskkapitalist som ser en möjlighet att tjäna storkovan. Men är det vad regeringen vill ska ske med våra kulturarv?

Herr talman! När det är profiten som styr försvinner det vi kallar Sverige. För att bevara detta unika kulturarv och andra, som statsrådet i sitt första anförande sa är ”en ovärderlig resurs för kunskap och bildning” krävs en strategi. Då krävs initiativförmåga och

resurser från staten. Såvitt jag vet menar regeringen att den fortfarande styr landet, trots att vi har sett att den har uppenbara problem att styra regeringsunderlagets största parti, Sverigedemokraterna.

Har regeringen någon plan för bevarandet av våra kulturarv? Kan ägarna till Sättra Brunn hoppas på något initiativ från regeringen? Eller ska vi alla se på medan denna och andra unika miljöer förvandlas till sommarstugeområden i mängden?
(Applåder)

Anf. 13 ELEONORE LUNDKVIST (M):

Herr talman! Ledamoten Eriksson kom sanningen närmare än vad hon själv kanske var medveten om, för det S-ledda styret i Sala kommun har aviserat att man har planer på att sammanfoga Kila och Hedens skolor och placera en ny skola i just Sättra Brunn. Skolplaner i Sättra Brunn finns alltså uppenbarligen redan på Socialdemokraternas radar.

Vi kunde också så sent som i förra veckan läsa i den lokala tidningen Sala Allehanda att Sättra Brunn hade ansökt hos kommunen om medel. Man fick då mycket besviket konstatera att S-styret bara hade beviljat en tiondel av de kommunala medel man hade äskat och att det nu skulle bli en stor ekonomisk smäll för Sättra Brunn.

Herr talman! Vi behöver återigen ställa oss frågan: Om inte det S-styrda Sala kommun anser att ekonomiskt stöd till Sättra Brunn är en prioriterad fråga – hur ska man då kunna övertyga någon om att detta ska vara en ekonomisk prioritering för hela svenska folket?
(Applåder)

Anf. 14 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Ansvar för värdefulla kulturmiljöer är onekligen ett gemensamt åtagande. Kulturmiljölagens portalparagraf anger att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvar delas av alla, vilket innebär att såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn till och aktsamhet om kulturmiljön.

Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna har ett särskilt ansvar. De statliga myndigheterna gör ett viktigt arbete, bland annat med att föreslå och besluta om skydd av kulturmiljöer, att bedriva tillsyn och att fördela bidrag. Då, herr talman, spelar det roll vilken regering som styr. Den här regeringen har beslutat om en höjning av anslaget för vård av kulturmiljöer. Det spelar roll.

Myndigheterna har också mandat att besluta om lagskydd för kulturmiljöer som de anser vara särskilt värdefulla. De kan peka ut riksintressen enligt miljöbalken och även föreslå beslut om nya statliga byggnadsminnen.

När det gäller Sättra Brunn har den en särskild, unik kulturmiljö på grund av dess många kulturhistoriska värden. Det är just av den anledningen som Riksantikvarieämbetet har pekat ut Sättra Brunn som ett riksintresse för kulturmiljövården.

Området är på grund av sina speciella förutsättningar ett nationellt intresse och kan av ansvariga myndigheter pekats ut till just riksintresse. Kommunerna ska i sina översiktsplaner beskriva hur man avser att tillgodose riksintressena efter dialog med länsstyrelsen.

Här handlar det verkligen om att alla parter måste bestämma sig för hur man ska hjälpas åt för att ta om hand om vårt gemensamma arv och vår gemensamma kulturmiljö. Men det är inte min sak som kulturminister att avgöra stödet till enskilda kulturmiljöer, och det tror jag att vi alla är glada för. Därför ska jag återigen säga att jag har fullt förtroende för de myndigheter inom kulturmiljöområdet som hanterar just dessa frågor och inte minst bidragsgivningen kring kulturmiljövården.

Anf. 15 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Varken fagra ord eller modest höjning av statsbidraget kommer att rädda Sättra Brunn eller någon annan unik kulturmiljö. Det finns lösningar, men då behöver regeringen visa initiativkraft och ta fram en plan.

Nuvarande ägare av Sättra Brunn ser stora möjligheter för en ekonomiskt hållbar verksamhet samtidigt som miljön bevaras och hålls ihop. De föreslår en kombination av samhällsägande och privata entreprenörer som förstår att bevara och utveckla platsen. Precis som ledamoten Lundkvist var inne på finns redan en förskola på platsen. Den funkade jättebra. Sala kommun planerar att bygga en ny skola, och det kommer att fungera jättebra om man gör det med respekt för den unika miljön.

Herr talman! Statsrådet får av ägarna till Sättra Brunn som förslag att skapa en ny förvaltningsmodell. Det skulle vara en förvaltningsmodell där bevarande av levande kulturella miljöer står i fokus och där mixen är samhälls-, entreprenörs- och privatägande. Precis som statsrådet själv sa behöver alla krafter gå samman och göra gemensam sak. Det är precis vad som behöver göras. Det finns potential i modellen för en samhällsägad plats där olika verksamheter kan samarbeta och drivas i olika regier, en kombination av statlig drift, privat- och föreningsdrift.

Herr talman! Är statsrådet intresserad av att ta ett sådant initiativ av samhällsägt med flera olika verksamhetsformer som bedriver verksamheten för att bevara kulturarvet Sättra Brunn och andra unika miljöer i Sverige?
(Applåder)

Anf. 16 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag tackar Åsa Eriksson för möjligheten att prata om vårt lands värdefulla kulturmiljöer och det viktiga arbete som bedrivs inom ramen för ideella krafter och myndigheter.

Kulturmiljön är en betydelsefull bärare av historiska spår och av de många berättelser som ryms inom ramen för vårt kulturarv och våra kulturmiljöer.

Lokala, regionala, nationella och globala berättelser kan öka vår förståelse för det förflutna och vidga bilden av vad det är att vara människa i dag.

Det viktiga kulturmiljöarbetet som Riksantikvarieämbetet, länsstyrelserna, lokala och regionala museer, ideella krafter, kommuner, regioner och många andra utför ger oss möjlighet att få ta del av berättelserna i dag, i morgon och förhoppningsvis för en lång tid framöver.

Jag har fullt förtroende för att de myndigheter inom kulturmiljöområdet som har ägandeskap över frågorna också kan göra de nödvändiga prioriteringar som arbetet kräver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2023/24:742 om utveckling av våra svenska världsarv

Anf. 17 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Louise Thunström har frågat mig vad jag och regeringen ämnar göra för att säkra en hållbar och långsiktig förvaltning och samordning av Sveriges världsarv.

Inledningsvis vill jag understryka att jag delar Louise Thunströms engagemang för de svenska världsarven. Arbetet med världsarven omfattar många aktörer. Även här är det Riksantikvarieämbetet som har det övergripande ansvaret för tillämpningen i Sverige av Unescos konvention om skydd för världens kultur- och naturarv och för samordning av det nationella världsarvsarbetet. Naturvårdsverket har ansvaret för de världsarv som är naturarv. På regional nivå ansvarar länsstyrelserna bland annat för frågor om kultur- och naturmiljö, vilket också innefattar världsarv. Världsarven ägs och förvaltas av både privata och offentliga aktörer.

Själva grunden för arbetet med världsarven under 2020–2030 utgörs av den nationella världsarvsstrategin. Den har tagits fram av Riksantikvarieämbetet på regeringens uppdrag och i samarbete med berörda myndigheter, kommuner och olika aktörer i världsarvsarbetet. Strategin innehåller bland annat en vision och ett övergripande mål för världsarvsarbetets aktörer, tydliggörande av ansvar och roller samt utvecklingsområden. Genomförandet av strategin delas upp i två perioder med tillhörande handlingsplaner som Riksantikvarieämbetet utvecklat med berörda aktörer. Den första handlingsplanen gäller för åren 2021–2024 och berör samtliga 15 världsarv i Sverige med fokus på världsarvens gemensamma behov.

Regeringen har också för perioden 2021–2024 beslutat om att Riksantikvarieämbetet får fördela bidrag om högst 4 miljoner kronor per år till världsarvsamordning för de världsarv som är kulturarv. Syftet är att stärka den lokala och regionala implementeringen under den första genomförandeperioden av världsarvsstrategin.

Det är min och regeringens bedömning att aktuell strategi och det pågående genomförandet av strategin bidrar till att säkra en hållbar och långsiktig förvaltning och samordning av Sveriges världsarv.

Anf. 18 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Herr talman! För att skydda, bevara och informera om världens mest värdefulla kultur- och naturmiljöer antog Unesco 1972 en konvention, den så kallade världsarvskonventionen.

Alla länder som skrivit under konventionen kan nominera natur- och kulturmiljöer inom det egna landet till Unescos lista över världsarv. Sverige har 15 världsarv. Dessa är landets och en del av världens mest unika kultur- och naturarv. Det är den svenska staten som ansöker till Unesco, som sedan utser världsarv. Ansökan och urvalet sker utifrån konventionen, som Sverige skrev under 1985. Med den underskriften följer ett antal åtaganden.

I världsarvskonventionens artikel 27 beskrivs de enligt följande:

”De stater som är parter i denna konvention skall med alla lämpliga medel och i synnerhet genom utbildnings- och informationsprogram sträva efter att stärka sina folks uppskattning av och respekt för det kultur- och naturarv som avses.”

Vidare framgår det att staterna ”skall åta sig att hålla allmänheten underrättad om de faror som hotar detta arv och om den verksamhet som bedrivs i enlighet med denna konvention”.

Sverige har alltså förbundit sig att kommunicera värdet av våra svenska världsarv, men till det utgår inga resurser för att driva den sortens verksamhet. Uppdraget går från regeringen till Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket, där Riksantikvarieämbetet har hand om de 13 kulturvärldsarven och Naturvårdsverket de två naturvärldsarven, Laponia och Höga kusten.

De två, det vill säga Laponia och Höga kusten, får både världsarvscentrum via Naturum och verksamhetsmedel. De övriga 13 får ingenting. Länsstyrelserna, regionerna och i vissa fall kommunerna får själva bekosta samordnare. Till verksamhet, alltså det som ligger under artikel 27, utgår ingen finansiering.

År 2017 gav den dåvarande regeringen i uppdrag åt Riksantikvarieämbetet att ta fram en nationell världsarvsstrategi. Strategin kom på plats, och den pekar ut vägen för det framtida arbetet på ett i många avseenden bra och konstruktivt sätt.

I samband med implementeringen av strategin utgår mycket riktigt ett samordningsbidrag från Riksantikvarieämbetet. De här pengarna har 13 av de 15 världsarven kunnat söka, och det har gett ungefär 300 000 kronor per världsarv och år. Pengarna är dock villkorade till icke ordinarie verksamhet. Det ska ändå sägas att pengarna har gjort nytta, vilket nämns från flera håll. År 2024 är dock sista året för de här pengarna, och vid årsskiftet står världsarven utan några som helst verksamhetsmedel.

Sverige skrev som sagt under världsarvskonventionen 1985. Det har snart gått 40 år, och det finns fortfarande ingen långsiktigt hållbar förvaltning, samordning eller finansiering. Sedan 1985 har världsarven hamnat mellan stolarna och med det blivit allas och ingens ansvar.

Både strategin och den efterföljande handlingsplanen har höga ambitioner, men det är ambitioner som inte blivit realiserade då det inte finns någon finansiering kopplad till handlingsplanen. Därför har mycket av det som står i handlingsplanen inte kunnat genomföras.

Min fråga till kulturministern är om hon kan se till att efter 40 år säkra en långsiktig finansiering av våra 15 världsarv.

(Applåder)

Anf. 19 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Som jag nämnt har regeringen för åren 2021–2024 beslutat om 4 miljoner kronor per år i stöd till världsarvsamordning. Medlen har bland annat gått till de världsarv som är kulturarv och till föreningen Världsarv i Sverige. Bidraget har stärkt både världsarvsamordnarnas roll och möjligheten att bedriva ett högkvalitativt arbete. Det har också skapat mervärde och utrymme för utveckling på både lokal och regional nivå.

Det finns möjlighet att söka medel även från Riksantikvarieämbetet i form av bidrag till kulturarvsarbete samt hos länsstyrelserna för vård och underhåll och tillgängliggörande av kulturmiljöer genom bidrag till kulturmiljövård. Finansiering är också möjlig via kultursamverkansmodellen.

För världsarv som är naturarv har Naturvårdsverket under åren 2021–2022 satsat ungefär 30 miljoner kronor på just förvaltning och skötsel av de världsarv som den myndigheten ansvarar för. Det finns också flera andra bidrag som flera världsarv har möjlighet att söka.

Enligt den nationella världsarvsstrategin som ledamoten också nämner ska Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket informera om de här möjligheterna och också underlätta för lokala och regionala aktörer att söka bidrag för ett fortsatt världsarvsarbete.

Anf. 20 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Herr talman! De här 300 000 eller totalt 4 miljoner kronorna som kulturministern nämner är ingen satsning, utan de är faktiskt tagna ur befintligt anslag. De kan heller inte användas till verksamhet.

Herr talman! Hur vi i Sverige hanterar våra världsarv kan jämföras med till exempel Norge. Den norska staten ger de åtta norska världsarven – alltså nästan hälften så många som i Sverige – cirka 100 miljoner kronor per år plus finansiering av ett världsarvscenter vid varje världsarv plus en nationell samordnare på 100 procent.

Häromdagen läste jag att det norska världsarvet Vegaöarna dessutom tilldelas ett extra bidrag på 10

miljoner kronor för att arbeta med näringslivsutveckling.

I Norge delar vad jag förstått flera departement på finansieringen. Det är kanske ingen dum idé, då världsarven ser så olika ut.

Det isländska världsarvet Vatnajökull har 40 heltidsanställda guider, på sommaren många fler än så. Det kan jämföras med världsarvet Hälsingegårdar, där de privata gårdsägarna själva får guida.

Som kulturministern skriver i sitt svar ser ägandet olika ut. Det är just därför en statlig förvaltning måste till. Privata ägare kan inte ansvara för att genomföra de delar i världsarvskonventionen som staten undertecknade för 40 år sedan. Det är en enorm skillnad mellan en gårdsägare i Hälsingland och Statens fastighetsverk, som ansvarar för världsarvet Drottningholm. Här måste svenska staten ta sitt ansvar.

Trots svåra ekonomiska förutsättningar görs ändå mycket bra i våra världsarv. Sveriges världsarv är alla levande och engagerande. Men den verksamhet som bedrivs är beroende av tillfälliga projektmedel, en del regionala medel, en del kommunala medel och ett stort mått av ideellt arbete.

I det ekonomiska läge som kommuner och regioner nu befinner sig i kan inte världsarven prioriteras. Det märks inte minst i min hemkommun Tanum, där Tanums hållristningar finns med på världsarvslistan men där de ekonomiska medlen från kommunen minskar.

I svåra tider när så kallade icke nödvändiga verksamheter prioriteras bort i kommuner och regioner finns det ingen att hålla i handen för de svenska världsarven.

Världsarvsstrategin pekar på vikten av att stärka den allmänna medvetenheten och förståelsen för världsarvens unika värden. Det kan inte åstadkommas utan stabila och långsiktiga finansiella förutsättningar.

Sverige har förbundit sig att inte bara bevara utan aktivt använda sina världsarv som resurser för utbildning och hållbar utveckling. Det är något som också kräver finansiering.

Dessutom får vi inte glömma att det inte är kommuner eller regioner som ansökt om världsarv, utan det är den svenska staten.

Med rätt förutsättningar bidrar världsarven till samhällets utveckling, till kunskap, till samarbete och till skatteintäkter. Forskning om världsarv visar att 1 satsad euro ger 10 tillbaka till statskassan från gästnätter, mat, lokala företag med mera.

Hur ser kulturministern på att våra svenska världsarv har så olika villkor jämfört med övriga nordiska? Och tror kulturministern att kultursamverkansmodellen kan vara ett instrument för finansiering och leda till större engagemang?

Anf. 21 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag blir lite fundersam och faktiskt lite full i skratt när jag jämför mina två interpellationsdebatter här.

Alldeles nyss hade vi en debatt som handlade om ett kulturarv, nämligen Sättra Brunn. Där har regeringen fattat beslut om att höja anslagen för kulturmiljövärd. Då säger den socialdemokratiska ledamoten och interpellanten att pengar inte är allt, utan här måste man titta på att det är samarbete som måste till.

I det här fallet debatterar vi världsarven i Sverige, de 15 vi har. Här finns det ett väl uppbyggt samarbete, men då säger den socialdemokratiska ledamoten och interpellanten att det inte är samarbete som måste till, utan här måste man ha pengarna.

Jag undrar lite grann hur S ska ha det.

Med det sagt finns det faktiskt en långsiktig världsarvsstrategi som involverar en bredd av aktörer när det kommer till genomförande och där fokus ligger på tydliggörande av roller och ansvar och pekar ut viktiga utvecklingsområden. Det anser jag ger goda förutsättningar att säkra långsiktig förvaltning och få till samordning för våra världsarv.

När det gäller finansieringen av världsarven kan jag bara konstatera att det finns anslag som är givna fram till 2024. När det gäller vad som sker inför kommande budgetprocess vet ledamoten lika väl som jag att det inte är något som jag kan ta här och nu i talarstolen, utan det har vi en särskild process för.
(Applåder)

Anf. 22 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Herr talman! Det är synd, tycker jag, att kulturministern inte kunde lyssna mer på vad jag sa. Det här är också vad de 15 svenska världsarven vittnar om. Det ser ut på det här sättet.

Jag fick heller inte svar på frågan om varför villkoren ser så olika ut jämfört med övriga Norden.

Vad gäller finansieringen och att vi frågar efter pengar vill jag bara säga att det ofta blir stora ord i de politiska debatterna här i kammaren. Vi pratar om historiska satsningar, och vi pratar om paradigmskiftet. Jag tror inte på vare sig den retoriken eller de resultaten. Jag tror att det är väldigt sällan som människor märker av några stora, omvälvande förändringar.

Däremot intresserar det mig att se vad som är lågt hängande frukt och vad som med relativt små medel kan ge märkbara resultat och skapa mervärden.

Jag påstår att världsarven med relativt blygsamma ekonomiska medel kan ge exakt det vi alla tycker är viktigt: kunskap om vår historia, bildning, sammanhållning, lokal utveckling, skatteintäkter och inte minst glädje och stolthet.

Världsarven är dessutom en viktig resurs för skolor. Riksantikvarieämbetet lyfter i sin rapport *Skolan och kulturarvet* fram hur världsarven kan användas i skolans demokratiuppdrag och till lärares kompetensutveckling.

Dessutom kan världsarven bidra till hållbarhet och internationella samarbeten, vilket är extra viktigt i en tid som denna. Vi får inte glömma att världsarven faktiskt kom till som ett fredsarbete.

Jag vill återigen be kulturministern att säkra en långsiktig och hållbar finansiering av världsarven så

att bland annat intentionerna i den nationella strategin och Unescos artikel 27 kan uppfyllas. Det är som sagt förhållandevis lite pengar som krävs.
(Applåder)

Anf. 23 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten för möjligheten att lyfta fram det viktiga arbete som görs för de svenska kulturarven och världsarven.

Världsarven, liksom kulturarven, har en stor betydelse för kunskap, identitet och sammanhållning i ett samhälle. Jag tror att insikten om detta har blivit smärtsamt tydlig, inte minst mot bakgrund av vad som sker i vår omvärld, där vi kan bevittna hur man med avsikt förstör historiska platser och vill utrota historiska band mellan människor och samhällen och identitet. Lärdomen från dessa tragiska händelser har gjort oss medvetna om vikten av att arbeta förebyggande och strategiskt för att skydda och bevara våra världsarv och andra viktiga kulturarv.

Att det nu finns ett pågående arbete inom ramen för världsarvsstrategin och dess genomförande som involverar många aktörer tycker jag är mycket positivt, och det kommer jag att arbeta för att värna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:638 om effekthöjning i vattenkraften

Anf. 24 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Isak From har frågat energi- och näringsministern om hon och regeringen förutom nya pauser också överväger några insatser för att involvera företag och ansvariga myndigheter i arbetet med att säkerställa vattenkraftens möjlighet till effekthöjning, samt om hon och regeringen avser att ta ytterligare initiativ för att också skapa tydlighet i prövningsföresättningarna för verksamhetsutövarna.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Vattenkraftens utbyggnad ska enligt propositionen *Vattenmiljö och vattenkraft* (prop. 2017/18:243) främst ske genom effekthöjning i befintliga verk med moderna miljötillstånd. Det är dock den enskilda verksamhetsutövaren som avgör om det är lönsamt att investera i effekthöjande åtgärder.

Reglerna om ändringstillstånd, som infördes i samband med bestämmelserna om moderna miljövillkor, syftar bland annat till att en verksamhetsutövare ska ha möjlighet att ansöka om effekthöjande åtgärder utan att behöva avvakta omprövningen enligt den nationella planen för moderna miljövillkor. Praxis från mark- och miljödomstolarna visar att bestämmelsen om ändringstillstånd har fungerat som tänkt. Flera tillstånd till effekthöjande åtgärder i befintliga kraftverk har redan lämnats med stöd av de nya reglerna. Det finns inte

heller något som hindrar att verksamhetsutövare ansöker om tillstånd till effekthöjande åtgärder i samband med att ansökan om omprövning för moderna miljövillkor ges in. Något skäl för regeringen att vidta några särskilda åtgärder kopplat till den nationella planen för att säkerställa vattenkraftens möjligheter till effekthöjande åtgärder finns därför inte.

Utgångspunkten i planeringen av omprövningarna har varit att en viss påverkan på elsystemet är acceptabel. Med hänsyn till det allvarliga läget för elsystemet beslutade regeringen i januari 2023 att omprövningen skulle pausas i tolv månader och omprövningssystemet ses över. Pausen har sedan förlängts två gånger, senast till den 1 juni 2024.

Regeringen avser att vidta åtgärder som bidrar till att säkerställa att omprövningarnas påverkan på vattenkraften blir acceptabel ur ett elsystemperspektiv. Inom Regeringskansliet pågår därför beredning av förslag till sådana åtgärder. Ställningstagandet om behovet av förändringar bygger bland annat på de kartläggningar och analyser som berörda myndigheter har genomfört under pausen på uppdrag av regeringen, samt dialog med vattenkraftsbranschen. I syfte att medge tillräckligt med tid för regeringen att slutföra arbetet med att ta fram författningsändringar och andra åtgärder som ska förbättra omprövningsprocessen och förse vattenkraften med moderna miljövillkor på ett ordnat, förutsägbart och rättssäkert sätt beslutade regeringen den 23 maj att ytterligare förlänga pausen. Beslutet innebär att de prövningsgrupper som enligt nu gällande bestämmelser ska ge in en ansökan senast den 1 juni 2024, i stället ska ge in en ansökan senast den 1 juli 2025, och att tidpunkten för övriga prövningsgrupper att ge in en ansökan flyttas fram ett år. Detta är den sista och slutgiltiga förlängningen av pausen. Därefter återupptas omprövningarna, och det viktiga arbetet med att förse vattenkraften med moderna miljövillkor, skapa fria vandringsvägar och främja biologisk mångfald i våra vattendrag fortskrider.

Anf. 25 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag tackar Romina Pourmokhtari för svaret.

Jag ställde den här interpellationen till energi- och näringsminister Ebba Busch som en effekthöjningsfråga, men regeringen har i sitt svar bedömt att detta är mer av en miljö- och regleringsfråga. Därför svarar klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari på den.

Interpellationen skulle ha varit besvarad redan den 20 mars. Men, herr talman, det känns som om det redan då var bestämt att regeringen skulle trycka på pausknappen ytterligare en gång, för det har tagit ganska lång tid att få fram det här svaret.

Precis som statsrådet säger i svaret kom det ytterligare en paus den 23 maj, vilket innebär att ansökningarna ska vara inne senast den 1 juli 2025.

Jag frågade näringsminister Ebba Busch om ministern överväger några nya insatser förutom pausen. När jag skrev interpellationen trodde jag att det skulle vara en paus på två månader och att regeringen var

nära. Även verksamhetsutövarna ute i landet som ska genomföra och söka tillstånd i omprövningarna trodde nog att regeringen var nära att komma till skott. Nu visar det sig att man behöver ytterligare drygt ett års tid på sig.

Regeringen håller också fast vid blixtnabba remisser när det kommer till att förlänga pauserna. Myndigheternas syn på pauserna ska också komma regeringen snabbt till handa.

Herr talman! Jag ställde också en interpellation till Parisa Liljestrand tidigare om Riksantikvarieämbetets förutsättningar att bestämma om industriarv vid vatten. Även den interpellationen besvarades av Romina Pourmokhtari. I det svaret framgår det väldigt tydligt att de här investeringarna är väldigt dyra. Av svaret nu från Romina Pourmokhtari framgår att det är verksamhetsutövarna som ska bedöma om investeringarna kan genomföras.

Jag förstår verksamhetsutövarnas frustration. De stora intressenter som står bakom Vattenkraftens miljöfond har skrivit en debattartikel som jag är helt säker på att Romina Pourmokhtari känner till, om att regeringen måste ta tag i styråran.

Jag undrar: Har Romina Pourmokhtari något svar till verksamhetsutövarna om vad de förväntas och kan göra nu när regeringen har förlängt pausen ytterligare? Vad är det som förväntas? Ska också Vattenkraftens miljöfond pausas så att inget arbete fortsätter under kommande år?

Anf. 26 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Det finns många aspekter av vattenkraften som man kan diskutera. Låt oss börja i den grundläggande aspekten att vattenkraften har en särställning i Sveriges energiförsörjning och allra främst i elförsörjningen genom sin förmåga att lagra och erbjuda en reglerbar elproduktion.

Det befintliga vattenkraftsregelverket och de befintliga produktionsförmågorna är något som vi vill utveckla och bevara. Vattenkraftens unika förmågor är något som man verkligen behöver ta vara på i så stor utsträckning som möjligt. Det menar regeringen att vi gör, inte minst genom att pausa de pågående omprövningarna för att förbättra dem och faktiskt lyssna på de vattenkraftsägare som under lång tid har uttryckt stor frustration över hur prövningarna går till och hur de påverkar deras förmåga att bidra med exempelvis sin unika förmåga i elsystemet.

Vattenkraften har stor förmåga att bidra i vårt elsystem. Denna förmåga kan inte utnyttjas genom att ignorera oron när den kommer fram – oron för hur prövningarna går till och hur de påverkar möjligheten att fortsätta.

Svaret på den fråga som ledamoten ställt, herr talman, menar jag är att regeringen värnar vattenkraftsägare i Sverige genom att på allvar ta hänsyn till deras oro och inte låta prövningarna fortskrida som de gjorde tidigare. I stället pausas vi dem för att se över hur de kan förbättras på ett sätt som inte skadar vattenkraften

i den utsträckning som det höll på att göra. Detta menar vi är att ta ansvar för den funktion som vattenkraften fyller i vårt elsystem.

Anf. 27 ISAK FROM (S):

Herr talman! Som det står i SvD-artikeln från den 12 april med rubriken ”Stora hot mot Sveriges vattenkraft” pausade regeringen omprövningen tämligen omgående. Vi bedömde att det nog var relevant. Man bedömde att man skulle komma igång efter ett år. Efter ett år pausade man i ytterligare två månader, och nu har regeringen ytterligare en gång tagit beslut om att förlänga pausen.

Det är klart att det känns lite som att denna fråga har fallit mellan stolarna och att regeringen helt enkelt har lagt den åt sidan därför att den har varit fullt upptagen med att hantera andra energislag än vattenkraften. Då blir det väldigt tydligt, precis som vattenkraftsföreträdarna skriver, att vattenkraften behövs för att säkerställa vår gemensamma försörjningstrygghet av el.

Man kräver att regeringen ska säkerställa att miljöprövningarnas påverkan på vattenkraften blir acceptabel ur ett elsystemperspektiv. Man ställer ett antal krav, bland annat att regeringen ska skapa en effektiv styrning av miljöprövningarna för vattenkraften, så att den blir rättssäker för samtliga utövare, och att regeringen ska ta fram och säkerställa att det nationella riktvärdet om max 1,5 terawattimmar i produktionsförlust blir bindande.

Precis som statsrådet säger i sitt svar är det verksamhetsutövarna som ska bedöma om en investering i en effekthöjande åtgärd ska genomföras. Sådana åtgärder är stora och kostsamma och måste till stor del genomföras i hela linjen. Hela älvens förmåga måste alltså vara med. Eftersom vi har olika verksamhetsutövare i samma älv behöver det samordnas, och då är det inte konstigt att verksamhetsutövarna efterfrågar styrning. Vart är regeringen på väg?

Det framstår som att det är oreda i Regeringskansliet. Det framgår också tydligt att olika partier i regeringsunderlaget kanske har olika ingångar i denna fråga. I Naturskyddsföreningens enkät 2022 svarade Liberalerna att de vill värna och upprätthålla tempot i miljöanpassningen av vattenkraften.

Romina Pourmokhtari vill inte kommentera de nya förhållningarna. Det ser ut som att det nu är Liberalerna som förhålar processen i Regeringskansliet. Utomstående betraktare kan lätt få för sig att de olika partierna i Tidöunderlaget inte är överens i denna fråga. Det, herr talman, drabbar på sikt vår energiförsörjning, där vattenkraften är helt bärande.

Anf. 28 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag tycker att det blir något komiskt när ledamoten nämner att jag som statsråd inte vill kommentera frågan om hur vattenkraftens pauser för miljöprövning går till. Det är i själva verket vad vi gör i detta nu, herr talman. Vi står och diskuterar och debatterar frågan om vattenkraftens miljövillkor,

vattenkraftens funktion i vårt elsystem och hur pauserna ska hanteras på bästa sätt.

Påståendet att jag inte vill kommentera detta tycker jag faktiskt blir lite roligt. Jag kommenterar nämligen detta med jämna mellanrum. Det jag nyss påpekade för ledamoten, herr talman, var att det finns skäl till att pauserna genomförs, och det är skäl som Liberalerna inte ignorerar.

Liberalerna är väldigt måna om att den förlängda pausen ska ge tid för arbetet att förbättra miljöprovningarna så att de kan genomföras på bästa sätt. Om man är miljövän är man mån om att provningarna ska ske på ett bra sätt så att vi kan behålla även vattenkraften och så att vi inte lägger ned fungerande produktion som, även om den är småskalig, bidrar till elsystemet. Det finns bedömningar av hur mycket den bidrar med.

Att Liberalernas miljöpolitik och värnande av en hög takt går emot det som nu görs håller jag inte med om. Det som händer här är att Sveriges miljöpolitik ska vara ambitiös och värna konkurrenskraften. Den värnar inte konkurrenskraften om den leder till att inhemsk vattenkraftsproduktion läggs ned därför att miljöprovningarna är för tunga för aktörerna att genomföra.

Provningarna ska genomföras på ett sätt som inte skapar oacceptabel påverkan på aktörernas verksamhet, vilket är något som regeringen inte vill se fortsatt. Åtminstone de vattenkraftsägare som jag har träffat är väldigt tacksamma över att vi inte, likt den förra regeringen, tuffar på utan att lyssna när de uttrycker oro för hur arbetet går till.

Åtgärder behöver vidtas för att se till att påverkan från omprovningarna blir acceptabel ur ett elsystemperspektiv, att samverkan förbättras och att omprovningsprocesserna går till på ett ordnat, förutsägbart och rättssäkert sätt. Det är detta arbete som nu genomförs av regeringen.

Vid ett remissmöte den 14 maj med anledning av den föreslagna förlängningen av pausen informerade Regeringskansliet om att regeringen avser att remittera författningsförslag före sommaren. Då kommer med andra ord de förslag till åtgärder som bereds inom Regeringskansliet att presenteras.

Detta är som sagt ett arbete som sker för att vi ska kunna få till de välbehövliga författningsändringarna, herr talman, liksom andra åtgärder som behövs i detta arbete. Jag kan bara beklaga att det inte är ett arbete som har genomförts trots att de här provningarna har kritiserats under lång tid. Man har under lång tid lyft upp att det finns en problematik i hur de genomförs.

Pausen har alltså förlängts i syfte att ge oss tillräcklig tid att slutföra det arbete som behöver ske. Det är klart att man som politiker är frustrerad över att saker och ting tar tid, men så är det – politik och arbetet på statlig nivå behöver ske på ett korrekt sätt, och det tar ibland tid. Jag tror inte att någon är särskilt förvånad över att det här är ett arbete som är komplext och mycket svårt. Vi kommer förhoppningsvis att väldigt snart kunna ha fler debatter om påverkan på

vattenkraften av miljöprovningarna, som också kommer att kunna ske på ett lite annat sätt.

Anf. 29 ISAK FROM (S):

Herr talman! Det är klart att vi ska titta på de författningsändringsförslag som regeringen kommer med och läsa dem noggrant. Hittills ser det nämligen ut som att man har missbedömt det här.

Det är klart att det kanske hade varit bättre att initialt ta en längre paus, för uppenbarligen hade regeringen annat arbete vilket gjorde att den här frågan hamnade på sidan om. Jag hör inte att regeringen har aviserat några lagändringar, och i den delen är det lagt kort ligger. Då är frågan: Vilka delar är det som man kan påverka? Det återstår att se.

Precis som Romina Pourmokhtari lyfte fram här kommer det förmodligen också att innebära att vi återigen behöver diskutera detta framgent. För oss socialdemokrater är det nämligen helt avgörande att vattenkraften klarar sina miljöåtaganden – och även att den fond som de stora vattenkraftsproducenterna faktiskt har skapat för att lindra bördan för de små kommer i arbete och att det arbetet också kan fortgå. Vi ser nu att det har pausats, och vi beklagar det, som sagt.

Vi ser att regeringen uppenbarligen är fullt upptagen med andra frågor men hoppas att det här nu är på gång. Vi ska också läsa budgetpropositionen väldigt noga och se vilka uppdrag som i så fall kommer till ansvariga myndigheter. Det är nämligen ansvariga myndigheter som på något sätt ska förändra sitt arbete, för det kommer inte att vara möjligt att påverka domstolarna om man inte ändrar lagstiftningen, herr talman.

Sist men inte minst önskar jag en trevlig sommar. Om statsrådet har tid kan hon gärna läsa *Älven i mig* av Jannete Hentati. Den beskriver Luleälvens tillkomst och de konflikter som finns kopplade till storskalig vattenkraft.

Anf. 30 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag förstår att Socialdemokraterna har en tendens att bli frustrerade över att det är den enskilde verksamhetsutövaren som avgör om det är lönsamt att investera i effekthöjande åtgärder eller inte och mest undrar varför inte regeringen och staten inte går in och gör saker och ting. Men som liberal, och även som en minister som med jämna mellanrum är i god dialog med olika verksamhetsutövare, litar i varje fall jag på deras förmåga att göra sådana bedömningar.

Vi har ju ett arbete som pågår, där vi involverar verksamhetsutövarna och myndigheterna på olika sätt för att påbörja dialogen och se över hur arbetet ska ske. Flera aktörer i branschen har redan påbörjat ett arbete med att genomföra olika effekthöjningar i samband med att de ansöker om moderna miljövillkor, och det inkluderar ägarna till några av de största anläggningarna. Det är såklart någonting vi ser väldigt positivt på.

Arbetet pågår alltså för fullt, och gällande de miljömässiga aspekterna av det hela är det verkligen så att

vi arbetar på för att det ska kunna ske på bästa sätt. Behovet av att genomföra de här åtgärderna är ingenting som har förändrats under den här tiden, utan det handlar helt enkelt om att de ska kunna genomföras på bästa sätt.

Vi är väldigt angelägna om att genomföra de här åtgärderna för att de ska minska vattenkraftens negativa påverkan på miljön. Ledamoten vet säkert mycket väl att det finns en stor vilja även hos regeringen att genom de miljöprövningar som sker arbeta för att skydda vattenmiljön, skydda ekosystemen och värna den biologiska mångfalden. Frågan är hur vi genomför dem på bästa sätt så att de inte påverkar vattenkraftsägarna på samma sätt som under tidigare period.

Det är som sagt frustrerande när arbete tar tid, men så blev det eftersom regeringen behövde påbörja ett arbete som hade kunnat ske från start.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:671 om artskyddet och skogen

Anf. 31 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Malin Larsson har frågat mig varför någon artskyddsutredning inte har tillsatts ännu och vilka åtgärder jag tänker vidta för att hantera den situation som råder och återställa tryggheten för landets skogsägare.

Som regeringen har meddelat vid flera tillfällen bereds artskyddet för närvarande inom Regeringskansliet, och regeringen kommer att ta ställning till behovet av att se över tillämpliga bestämmelser i miljöbalken. Artskyddsutredningens betänkande (SOU 2021:51) ligger till grund för det arbete som pågår.

Regeringen har i beredningen av Artskyddsutredningens förslag identifierat att det finns behov av ytterligare utredning av dels frågan om nationell fridlysning, dels frågan om ersättning kopplat till artskyddet. Som jag tidigare har meddelat avser regeringen att låta utreda dessa frågor inom Regeringskansliet.

Det pågår ett intensivt arbete i Regeringskansliet när det gäller artskyddet. Regeringen delar bilden att det finns problem med dagens utformning och tillämpning av artskyddsreglerna, och vi menar att det är viktigt med ett regelverk som är tydligt för markägare och andra berörda samtidigt som det ger ett effektivt artskydd.

Anf. 32 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! Tack till ministern! Jag och miljö- och klimatministern möttes här i kammarens talarstolar även i november i fjol för att debattera artskyddsfrågan. Redan då var frågan brådskande, och den är än mer brådskande i dag.

När regeringen presenterade den nya skogsutredningen i februari visade det sig att skogsbrukets största problem i dag, det vill säga artskyddet och

ersättningsfrågan för skogsägare som fråntas rätten att bruka sin skog, inte ens fanns med. Regeringen fick kritik för att man hanterade saker i helt fel ordning från vissa håll. Det handlade just om att man inte tog artskyddsfrågan först utan endast meddelade att den utredningen skulle komma inom kort, liksom att den skulle hanteras av Klimat- och näringslivsdepartementet.

Orsaken till att frågan om artskyddet inte ingick i Skogsutredningens uppdrag var att det var bråttom, sa statsråden då. Bråttom har det varit länge nu, men än i dag har regeringen inte gett något besked om när man kommer att ta itu med den här frågan, som är den viktigaste för landets skogsägare. Man utlovade en utredning, som har lyst med sin frånvaro. Det har även beskedet från regeringen gjort, trots att vi hör vad statsrådet säger här i dag.

Den rättsliga utvecklingen har skapat en situation där artskyddsreglerna nu stoppar fler och fler avverkningar utan att skogsägare är garanterade rätt till ersättning. Detta skapar en stor osäkerhet. Många människor hamnar i kläm och i ekonomiska svårigheter när de inte vet vad som gäller. Det handlar ju om skog som de har brukat utifrån en långsiktig planering och inte får avverka.

Frustrationen kring artskyddet är stor inom skogsnäringen, och den har beskrivits som kaosartad. Man får inte avverka, och man får ingen ersättning. Hur länge ska svenska skogsägare behöva vänta? Vad har regeringen för plan för att hantera den här situationen? När kan vi och framför allt skogsägarna förvänta oss något resultat?

Vi riksdagspolitiker i oppositionen har ställt både interpellationer och frågor, men även kristdemokrater och sverigedemokrater – alltså ledamöter från partier som ingår i regeringsunderlaget – har ställt frågor här i kammaren om när artskyddet ska hanteras. Ovissheten verkar alltså stor även hos partierna i det egna regeringsunderlaget.

Det har nu gått tre månader sedan den skogsutredning där artskyddet inte fanns med presenterades. Vad händer med artskyddsfrågan? Vi frågar, skogsbolagen undrar och skogsägarna vill ha svar. Alla får samma besked: Det är bråttom. Mer information kommer att presenteras inom kort. Det är på gång. Det kommer att ske skyndsamt.

Då blir frågan: Vad betyder alla dessa tidsuttryck för regeringen? När kan vi egentligen vänta oss besked?

Anf. 33 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag har jobbat med skogsfrågor i åtta år. I svaret från Romina Pourmokhtari nämndes ordet ersättning, och ersättningsfrågan är ju helt central. I den så kallade Änokdomen kom man fram till att en skogsägare som nekats avverkningstillstånd har rätt till en ersättning på 125 procent.

Denna regering, bestående av partier som säger sig värna äganderätten, tar dock tillbaka med andra handen. Skattemyndigheten har genom en praxisändring

beslutat att hela ersättningen ska beskattas. I stället för beskattning på 25 procent av ersättningen får man nu beskattning på 125 procent av ersättningen. Det gör att en enskild skogsägare kan beskattas på 70 procent av den ersättning som den har fått och som den från början inte ville ha, eftersom skogsägaren egentligen ville avverka på sin mark.

Den här regeringen har inte gjort någonting åt detta; det är ju det som är anmärkningsvärt. En regering som säger sig hävda äganderätten till marken tar med andra handen tillbaka det som skulle beskattas och det som skogsägarna var lovade. Det finns en mängd skogsägare i Västerbotten som har fått avverkningsrestriktioner och som skulle ha fått ersättning. Nu tar staten tillbaka det man har gett.

Det råder minst sagt stor frustration bland de skogsägare som nu drabbas. Skogsägare undrar om de ska söka avverkningsstillstånd eller inte. Går det ens att lita på någonting denna regering säger? Man ger med ena handen och tar skyndsamt tillbaka med andra handen. Det är ytterst beklagligt.

Anf. 34 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Från regeringens sida har vi påbörjat ett arbete med skogspolitiken. Detta är i alla fall jag väldigt glad över att vi har gjort. Jag och Liberalerna ser ett behov av att göra en översyn av den nationella skogspolitiken givet den utveckling som har skett sedan den senaste skogspolitiska reformen kom 1993. Det har, inte minst på EU-nivå, skett en himla massa i skogsfrågorna som påverkar hur svensk skogsindustri utvecklas och hur vi värnar den skogsmark vi har.

Vi ser skogen som en strategisk resurs för ett robust Sverige samt för jobb och tillväxt. Vi ser också att den svenska skogspolitiken, som bygger på de jämställda målen gällande produktion och miljö, är någonting att värna. Avvägningen mellan produktion och naturvård skapar en god grund för det fortsatta genomförandet av skogspolitiken.

Regeringen har tillsatt en utredare som ska göra en översyn. Man ska överväga åtgärder för ett långsiktigt och konkurrenskraftigt skogsbruk som stärker näringsfriheten och investeringsviljan. I uppdraget ingår även att ge förslag för en effektiv, enkel och välfungerande tillsyn av skogsbruket och ett effektivare miljömålsarbete i skogen.

Syftet med denna utredning, herr talman, är att utveckla en framtida ändamålsenlig skogspolitik som främjar ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt skogsbruk, en ökad skoglig tillväxt och en långsiktigt ökad tillgång till hållbar skoglig biomassa för att man fullt ut ska kunna bidra till klimatomställningen och den svenska tillväxten på de många sätt man kan göra detta.

Regeringen delar uppfattningen att det finns problem med artskyddsreglerna och tillämpningen av dem. Det finns en otydlighet när det gäller vad som är tillräcklig hänsyn i samband med skogsbruk som resulterar i en oro och osäkerhet hos markägarna. Denna

regering vill se till att den oro och osäkerhet som finns försvinner.

Det finns också en otydlighet om när ersättning ska betalas till markägare. Jag ska inte gå in på de skatte-relaterade frågorna, herr talman, för detta är självfallet någonting som dagens interpellation inte handlar om. Denna otydlighet är dock väldigt bred. Den är ett särskilt problem eftersom regeringen, i linje med förvaltarens tanken, ser ett behov av att värna de aktiva och engagerade skogsägare vi har i Sverige. De är helt avgörande för att stärka ekosystemen i skogen och för att ta till vara skogen som en kolsänka och en faktor som bidrar till förnybar råvara. En negativ utveckling för biologisk mångfald är inte någonting som vi kommer att kunna vända utan engagemang från olika markägare.

På Regeringskansliet pågår just nu ett intensivt arbete med att analysera artskyddsutredningens betänkande. Där finns det synpunkter som har lämnats av remissinstanserna och som vi för en god dialog om. Det finns även en dom från Högsta domstolen, som kom våren 2023, om ersättning för nekad avverkningsanmälan på grund av att artskyddet är relevant för arbetet. Detta är någonting som regeringen tittar på.

Som jag tidigare nämnt har vi från regeringen meddelat att vi kommer att låta utreda vissa frågor om artskyddet inom Regeringskansliet. Detta är således ingenting som kräver tillsättning av en utredning, även om vissa delar kommer att utredas. Det här jobbet ska göras ordentligt. Vi vill föreslå regler som fungerar på långt sikt, och då tar det lite tid.

Anf. 35 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! Jag tackar återigen statsrådet för svaren. Utifrån tidigare utlovad hantering och snabbhet hade jag dock både hoppats och trott att vi inte skulle behöva fortsätta att debattera artskyddet och att statsrådet skulle ha presenterat någonting till i dag. Då hade jag kanske dragit tillbaka den här interpellationen.

Men så blev det tyvärr inte. Våra skogsägare fortsätter att leva i ovisshet, och oron fortsätter att gnaga. Vad ska hända med min skog? Kommer jag att få ta del av dess värde? Kommer vi att ha råd att göra generationsskifte av gården? Det är sådana frågor många skogsägare grubblar över. I dag väntar Sveriges 300 000 skogsägare otåligt på att regeringens utlovade utredning om artskyddsförordningen och ersättningen till skogsägare ska komma igång.

Jag kommer själv från Västernorrland, där skogsnäringen alltid har varit – och fortfarande är – särskilt betydelsefull. Exempelen på drabbade skogsägare har varit många, och fler blir de i väntan på att regeringen ska agera.

Ett exempel hemifrån Västernorrland som P4 Västernorrland tidigare berättat om är bröderna i Resele som fått avslag på sin avverkningsanmälan eftersom det finns spår av den rödlistade tretåiga hackspetten.

En annan nyligen drabbad är en mjölkbonde utanför Sundsvall. Han bedriver mjölkproduktion och är skogsägare. Skogsbruket är en viktig del för företagets

helhet. En planerad avverkning blev stoppad med hot om vite på drygt 600 000 efter att knärot hittats i hans område. Nu har bonden fått lägga fram förslaget att undanta 30 procent av avverkningen. Dessa 30 procent ska undantas från brukande eftersom knärot är en orkidé och alla orkidéer är fridlysta i Sverige.

Tidigare har intrångsbegränsningen inneburit att skogsägaren får acceptera upp till 10 procents hänsyn utan att få ersättning. Artskyddsförordningen sätter denna praxis ur spel, och skogsägaren kan åläggas att ta väsentligt större hänsyn eller helt avstå avverkning utan att vara garanterad ersättning.

I vår del av landet är jordbruk och skogsbruk nära sammankopplade, och fallet med bonden, precis som fallet med familjen i Jämtland som diskuterades tidigare, visar att även livsmedelsproduktionen och den därtill kopplade biologiska mångfald som upprätthålls av de betande djuren, påverkas av oklarheterna i artskyddsförordningen.

Det sista exemplet jag tänkte ta upp gäller ett par i Sollefteå som skulle avverka 20 hektar gammal skog. Men det blev stopp även där. Anledningen var att större barkplattbagge hade identifierats hos grannen. Men ingen visste om den fanns på parets mark, och ingen ersättning skulle betalas ut. Förutom ett förbud mot att bruka skogen, med tillhörande inkomstbortfall, sattes det upp ett vite på 100 000 kronor om de ändå gjorde inverkan på skogen.

Så här kan vi inte ha det. Regeringen måste omedelbart åtgärda artskyddsförordningen. Kommer skogsägarna att kunna få besked före sommaren, eller kommer regeringen att fortsätta att dröja med sitt svar?

Anf. 36 ISAK FROM (S):

Herr talman! Som jag sa tidigare går jag inte in på artskyddet utan på ersättningsfrågan.

Är det rimligt att statens myndighet Skatteverket omtolkar tidigare praxis så att en skogsägare som blivit nekad avverkning på den fastighet han köpt för 2 miljoner, och därför har rätt till 125 procent, utifrån de nya regelverken beskattas med 65 eller 70 procent, det vill säga en skatt på drygt 1,165 miljoner kronor? Han står då kvar med drygt 800 000 plus en fastighet som är värdelös på grund av avverkningsrestriktioner. Han har köpt en fastighet, fått en ersättning och står kvar med en skuld. Det är fullständigt orimligt. Hade samma fastighet blivit ett naturreservat hade skatten blivit 135 000, och han hade stått kvar med 2,325 miljoner. Det är en helt annan situation. Men vi har ett antal fastighetsägare runt om i landet som i stället för att få ersättning står med en skuld, och vi har en regering som säger sig värna äganderätten. Det, herr talman, är helt absurt.

Anf. 37 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag delar helt Malin Larssons bild. Detta kan inte vänta, utan vi måste lösa detta problem fort. Vi kan inte plåga svenska skogsägare på det sätt vi gör med artskyddet som ursäkt. Vi måste se över

artskyddet och förbättra sättet vi hanterar frågor om artskydd i Sverige. Vi vet ju att det är aktiva och engagerade skogsägare som kan hjälpa oss att värna de arter vi har i Sverige.

Just därför är det så frustrerande att detta arbete tar tid, inte minst eftersom riksdagen redan 2018 sa att artskyddsförordningen skulle ses över. Detta arbete kunde alltså ha avslutats av den tidigare regeringen, men det misslyckades man med. Därför behöver vår regering ta vid och göra det vi kan för att lösa frågan så raskt som möjligt.

Vi behöver se till att Sverige har ett ordentligt artskydd och lever upp till det vi har gått med på i EU så att EU-kommissionen inte straffar oss för att vi inte på ett tillräckligt bra sätt arbetar med biologisk mångfald. Vi måste hitta ett sätt att utföra detta arbete som inte straffar Sveriges fantastiskt engagerade och skickliga skogsägare.

Mitt budskap till alla dem som är bekymrade över den stora osäkerhet som råder är att jag beklagar att frågan varit olöst sedan 2018. Regeringen tar den på stort allvar och gör allt vi kan för att lösa frågan. Vi kommer att göra en ordentlig översyn av artskyddslagstiftningen så att regelverket blir effektivt och kan hanteras på ett rättssäkert sätt. Det handlar inte minst om att hantera det på ett rättssäkert och legitimt sätt gentemot de markägare som har rätt till ersättning.

Vi har ett omfattande underlag att utgå från. Det är 147 instanser som har lämnat in synpunkter, och alla dessa synpunkter ska tas om hand. Det har dessutom utvecklats en rättspraxis i frågan, som också behöver hanteras i samband med detta arbete. Vi kommer att utreda frågan om nationell fridlysning och ersättning kopplat till artskyddet.

Mitt budskap till markägarna är att regeringen anser att de ska få kompensation för inskränkningar i äganderätten. En liberal borgerlig regering slår givetvis vakt om äganderätten. Vi beklagar att arbetet med artskyddet tar tid, vi beklagar att arbetet inte skedde redan 2018 när riksdagen konstaterade att det krävdes och vi gör allt vi kan för att hantera frågan på bästa möjliga sätt.

Anf. 38 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för en viktig interpellationsdebatt. Jag tycker dock att det är lite tråkigt att statsrådet helst inte vill ta ansvar utan skyller på dem som styrde 2018. Det viktiga nu är att den ansvariga regeringen, där statsrådet ingår, tar sitt ansvar och gör det man kan och att politiken snarast tar ett övergripande ansvar för hela frågan. Alla har ju redan väntat alldeles för länge. Helheten måste ses över så att alla frågetecken rätas ut och så att inget lämnas utan hantering och riskerar att ställa till det för skogsägare även fortsättningsvis. Jag tänker bland annat på fågeldirektivet, där man kan skydda fåglars livsmiljöer med områdesskydd i stället för artskyddsförbud. Kommer det att ingå i regeringens utredning?

För tre månader sedan sa man att frågan brådskade och därför ingick den inte i regeringens

skogsutredning. För en månad sedan sa statsrådet på frågestunden att mer information kommer att presenteras inom kort. Statsrådet Kullgren sa på frågestunden den 16 maj att regeringen inte har satt ned foten än när det gäller exakt vilken form det blir, att arbetet med att ta fram direktiv pågår och att det kommer att komma en utredning som hanterar dessa frågor. I dagens interpellations svar säger statsrådet att regeringen avser att låta utreda dessa frågor inom Regeringskansliet. Men var kan vi ta del av direktiven Kullgren nämnde, och kommer regeringen att remittera de förslag man kommer fram till?

Anf. 39 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag redogjorde för att vi kommer att se över artskyddet redan när vi presenterade regeringens skogsutredning. Självfallet ställdes då frågor om artskyddet, och vi redogjorde för hur regeringen avser att hantera denna fråga. Som jag tidigare har nämnt vill regeringen göra en ordentlig översyn av artskyddslagstiftningen så att regelverket blir rättssäkert och man undviker de problem som dyker upp nu. Vi har ett omfattande underlag i ett artskyddsutredningsbetänkande och i de remissvar från 147 instanser vars synpunkter hanteras. Dessutom har det utvecklats en rättspraxis i dessa frågor, och det behöver också tas i beaktande i det arbete som pågår.

Vi har också aviserat att vi kommer att utreda frågan om nationell fridlysning och frågan om ersättning kopplad till artskyddet och att vi kommer att återkomma i dessa frågor men att andra delar hanteras inom Regeringskansliet i en utredning som kommer att gå att hantera snabbare.

Herr talman! Det är frustrerande även för mig att ens behöva referera till den tidigare regeringen, men när ledamöterna tar till överord om den fruktansvärt långa tid det tar för regeringen att leverera i denna fråga blir det ganska relevant att nämna att den tidigare regeringen inte lyckades under en hel mandatperiod.

Vi kommer att utföra arbetet så effektivt det bara går. Det får inte bli ett blekt resultat, för svenska skogsägare har väntat länge nog på att få ordentliga besked i frågan – och dessa besked avser denna liberala borgerliga regering att leverera.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellationerna 2023/24:690 och 691 om tvångsanslutning till kommunalt avlopp

Anf. 40 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Roger Hedlund har frågat mig när jag och regeringen kommer att återkomma till riksdagen med åtgärder som uppfyller gällande miljö- och hälsoskydds krav utifrån det tillkännagivande riksdagen riktade till den tidigare regeringen om att inte tvångsansluta fastigheter till va-systemet. Roger Hedlund har

också frågat mig vilka initiativ jag kan ta för att inte kommunerna ska tvångsansluta fastighetsägare till ett redan överbelastat va-system och därigenom riskera människors hälsa och miljö i en situation lik den i Sandvikens kommun. Mikael Eskilander sson har frågat mig när jag och regeringen kommer att hantera tillkännagivandet och säkerställa att avlopp som uppfyller miljö- och hälsokrav i normalfallet inte ska påtvingas ett kommunalt avlopp.

Jag vill börja med att säga att jag är medveten om att ett hot om tvångsanslutning innebär stor oro för enskilda fastighetsägare, då anläggningsavgiften kan vara en betungande utgift.

Kommunen är enligt lagen om allmänna vattentjänster skyldig att ordna vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön. Denna skyldighet medför ibland svåra avvägningar för en kommun i de fall där det finns olika uppfattningar mellan enskilda och en kommun. För den enskilda fastighetsägaren kan också det motsatta förhållandet gälla, det vill säga en vilja att ansluta sig till ett kommunalt vatten där det inte är möjligt.

Med uttrycket ”i ett större sammanhang” avses en samlad bebyggelse med 20 till 30 fastigheter, men ibland även färre. Det avgörande i dessa fall är att det finns ett behov av att skydda människors hälsa och miljön. Tidigare hade fastighetsägare mycket liten möjlighet att påverka beslut, vilket regeringen ville ändra på. I och med den lagändring i 6 § i lagen om allmänna vattentjänster som trädde i kraft den 1 januari 2023 ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet genom en enskild avloppsanläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Sedan årsskiftet gäller att kommunerna också ska ha aktuella vattentjänstplaner som redovisar kommunernas långsiktiga planering av hur behovet av vattentjänster ska tillgodoses. Planerna ska ha föregåtts av en så kallad strategisk miljöbedömning i enlighet med 6 kap. i miljöbalken, vilket bland annat innebär att de olika alternativen ska vägas mot varandra och att effekterna ska bedömas. Allmänheten ska också ges möjlighet att framföra synpunkter på kommunernas planer, och kommunerna ska samråda med de fastighetsägare som kan antas ha väsentligt intresse av planen – detta eftersom det kan finnas olika tänkbara möjligheter att lösa vatten- eller avloppsfrågan. Kommunerna ska ta hänsyn till de synpunkter som kommer in och redovisa hur de har beaktats. De krav på analys och dialog som Mikael Eskilander sson efterfrågar i sin interpellation finns alltså redan på plats.

Sammanfattningsvis vill jag säga att det obligatoriska kravet på vattentjänstplaner förväntas öka transparensen gällande kommunernas planer på utbyggnad och ge större möjligheter för fastighetsägare att i ett tidigt skede påverka besluten om vilka fastigheter som ska ingå i nya va-områden. Det har gått drygt ett år sedan lagändringen trädde i kraft om att särskild hänsyn ska tas till förutsättningarna att tillgodose behovet

genom enskilda anläggningar. Lagändringen om va-planer har haft reell verkan fullt ut under mindre än ett halvår. Regeringen följer utfallet av denna lagändring nog.

Anf. 41 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Romina Pourmokhtari så mycket för svaret på min interpellation. Frågan om anslutningar till det kommunala vatten- och avloppssystemet är väldigt stor för enskilda personer och enskilda hushåll men också ur det övergripande perspektivet i samhället. Den berör på många sätt och vis hur vårt samhälle har möjlighet att utvecklas.

Lagen om de allmänna vattentjänsterna är väldigt stelbent, även om mycket har gjorts i frågan sedan den började debatteras ordentligt här i riksdagen och ute hos allmänheten. Lagen innebär långtgående skyldigheter för kommuner att tillhandahålla vatten- och avloppssystem i ett område även om det bara är ett fåtal bostadshus. Det innebär långtgående problematik för både kommuner och de enskilda hushållen. Det hämmar också bostadsutvecklingen, eftersom utbyggnad av fler bostadsområden i en kommun blir kostsam både för kommunen och för de enskilda hushållen. I större bostadsområden brukar det bli en naturlig lösning, eftersom det blir en helt annan ekonomi. Men för enskilda hushåll i områden där det till och med kan vara färre än 20 bostadshus, som statsrådet tar upp i sitt svar, innebär det såklart stora kostnader. Så kan vi inte ha det.

I den här frågan passade den förra regeringen under många år, men det finns ett tillkännagivande från riksdagen. Vi förväntar oss såklart att den nya regering som har tillträtt agerar på ett sådant sätt att vi får en verklig förändring för de hushåll som berörs av den här lagstiftningen.

Kraven på att kommunerna planerar för långsiktig utbyggnad av vatten- och avloppssystemen är någonting som Sverigedemokraterna har drivit i opposition under väldigt lång tid. Det gäller också kraven på möjlighet att genomföra samråd. Kommunerna ska beakta det som tas upp i samråden och redovisa varför man väljer att agera som man gör utifrån samrådsförfarandena. Det är två bra förslag som Sverigedemokraterna har drivit och som nu har genomförts, vilket vi är väldigt glada över. Men det finns en rad ytterligare åtgärder som vi behöver få igenom i den här frågan.

Att kommunerna inte ska tvingas bygga ut vatten- och avloppsledning och -system vid ny bebyggelse är någonting som vi måste ta tag i. Det tvånget ska inte behöva finnas. Det ska finnas större möjlighet än i dag till andra varianter vid utbyggnad av bostadsområden. Det finns ett tydligt exempel, herr talman, i Norrbro i Sandvikens kommun. Där tvångsansluter man nya hushåll till ett redan överbelastat system, trots att det finns en godkänd och bra lösning i dag i kommunen. Det här är ett tydligt exempel på att den lagstiftning som i dag finns på området inte är tillräcklig; människor står rättslösa och hjälplösa inför en sådan situation i dag. Där behöver vi få till en ny lagstiftning.

Herr talman! Jag återkommer till fler problem på det här området i mitt nästa inlägg, eftersom min talar-tid är slut.

Anf. 42 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Först måste jag säga att jag är djupt bekymrad över det icke-svar som Romina Pourmokhtari ger gällande det tillkännagivande som riksdagen riktade till regeringen om att förhindra att fungerande avlopp tvångsansluts.

I civilutskottet, där vi hanterar frågor om vatten och avlopp, har vi varit rörande överens, även Liberalerna, om att det behövs lagstiftning som skyddar fastighetsägarna på ett bättre sätt. Så sent som den 2 maj i år, det vill säga för bara några veckor sedan, justerades civilutskottets yttrande till konstitutionsutskottet. Där konstateras både att tillkännagivandet om tvångsanslutningar av fastigheter till va-nätet inte har behandlats och att det nu ska prioriteras. Civilutskottet var enigt i detta yttrande. En del andra äldre tillkännagivanden skulle också prioriteras av regeringen. Även Romina Pourmokhtaris eget parti, Liberalerna, har alltså varit pådrivande för att prioritera detta tillkännagivande.

De tidigare åtgärder som ministern hänvisar till var enligt oss alla i civilutskottet inte tillräckliga för att skydda fastighetsägare och fungerande anläggningar från tvångsanslutningar. Det konstaterades redan när propositionen *Vägar till hållbara vattentjänster* hantearades av utskottet.

Herr talman! Jag tänkte läsa upp texten från regeringen om just detta tillkännagivande: Riksdagen tillkännagav i betänkandet 2020/21:CU14 för regeringen det som utskottet anför om tvångsanslutningar till det kommunala vattennätet, vilket bifallits av riksdagen. I propositionen *Vägar till hållbara vattentjänster* föreslog regeringen att särskild hänsyn ska tas till förutsättningarna för att säkerställa behovet av en vattentjänst genom enskild anläggning. Regeringen angav att förslaget tillgodoser riksdagens tillkännagivande i den utsträckning som är lämpligt med beaktande av kommunens grundläggande ansvar för att ordna vattentjänster, och att tillkännagivandet därmed var slutbehandlat.

Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens lagförslag om en flexiblare behovsbedömning. Detta var enligt riksdagen ett steg i riktning mot att tillgodose tillkännagivandet, men inte tillräckligt för att anse det som slutbehandlat. Punkten står därför åter som öppen. Ärendet bereds vidare inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

När jag nu lyssnar på Romina Pourmokhtari kan jag inte låta bli att undra hur ministern ser på tillkännagivanden från riksdagen. På vilket sätt kommer Romina Pourmokhtari att prioritera tillkännagivandet om tvångsanslutningar. Jag kan inte utifrån det svar jag har lyssnat på egentligen se att det prioriteras över huvud taget.

I stället får man en känsla av att regeringen anser att det i princip redan är färdigbehandlat utifrån de lagförslag som finns. Återigen: När kan vi förvänta oss att

se ett lagförslag som lever upp till det tillkännagivande som vi alla står bakom i civilutskottet?

Anf. 43 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Det är väldigt viktiga interpellationer som Roger Hedlund och Mikael Eskilandersson ställer. Nu får man inte visa upp saker i talarstolen, för då kommer jag att få en tillrättavisning av fru talman. Jag har det senaste numret av tidningen Villaägaren liggande framför mig. Det är Villaägarnas Riksförbunds medlemstidning som kom häromdagen. Där handlar fem sidor om tvångsanslutningar till kommunalt va.

Jag har haft anledning att följa hur just Sandvikens kommun har agerat mot fastighetsägare. Jag kan bara säga att det är bedrövligt. Det är precis som jag sa i den va-debatt vi hade här i riksdagen för någon månad sedan. Jag konstaterade att det kan behövas en lex Sandviken.

Kommunerna tar inte till sig det som är den nationella politiken. Jag tycker till skillnad från Mikael Eskilandersson att statsrådet är tydlig i sitt svar när hon säger att kommunerna ska ta hänsyn till de synpunkter som kommer in och redovisa hur de har beaktats. Det är den nationella politiken.

Det är precis som Mikael Eskilandersson säger. Tidöpartierna är helt överens. Problemet är verkligheten. Man kan titta på det nonchalanta och arroganta sätt som Sandvikens kommun gör, och tyvärr inte bara Sandvikens kommun. Det finns fler kommuner som inte har tagit till sig den nya lagstiftningen.

Jag har själv varit med på två olika möten i Järbo med fastighetsägarna i Norrbro. Där kommer det representanter från kommunen och säger: Så här är det, och så här ska det bli. Det är varken samråd eller samsyn över huvud taget.

Just när det gäller Sandviken är det lite pinsamt. Här finns det väl fungerande enskilda avlopp. Samtidigt har kommunen pumpat ut hundrausentals liter bajsavatten rakt ut i Storsjön, vilket Arbetarbladet har skrivit om. Det har åkt rätt ut i Storsjön. Jag har en film från Järbo där man har pumpat bajsavatten rakt ut i en å. Det är förskräckligt.

Jag förstår att Owe Eng säger så här i tidningen Villaägaren: Under sommaren då länet drabbades av stora skyfall, och de kommunala anläggningarna fick bredda ut miljontals liter orenat avloppsvatten, fungerade våra anläggningar som vanligt. Vi är stolta över våra anläggningar och det ansvar vi tar för att hålla dem i gott skick, säger Owe Eng som bor i byn och är en av de sammankallande.

Han fortsätter med att säga: Kommunen anklagar de boende för att ha undermåliga va-anläggningar. Problemet är bara att ingen har granskat dem. Kommunen säger bara: Det här funkar inte. Jag tror att fastighetsägarna hade haft större respekt om man hade inventerat varje anläggning för sig.

Det är lite förenklat det tillkännagivandet säger. Kommunen ska kunna bevisa via mätning, undersökning eller någonting att det verkligen är en undermålig va-anläggning. Tittar man på hur kommunerna har

svarat tidningen Villaägaren är det ett ganska nonchalant svar. Man konstaterar bara: Vi gör som vi tycker.

På det sättet finns det en skillnad mellan statsrådets och Tidöpartiernas vilja och ambition och hur kommunerna agerar. Det är tyvärr inte ovanligt. Jonathan Lindgren, som är samhällspolitisk expert hos Villaägarna, skriver i en krönika i Villaägaren att det tyvärr fungerar så i många olika kommuner.

Det är väldigt glädjande och bra att regeringen följer utfallet av lagändringen noga. Jag tror att det finns många fastighetsägare därute som kanske förväntar sig att kommunerna ska ta till sig den nya lagstiftningen, för det är där ansvaret ligger. Vi har kommunalt självstyre.

Precis som jag sa i va-debatten: Klarar kommunerna inte av det kommunala självstyret och de här frågorna måste vi tyvärr skärpa lagstiftningen.

Anf. 44 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Tack även till ledamoten Beckman, som redan redogjort för vissa av de delar som jag själv avsåg att lyfta fram!

Jag vill börja med att säga att jag är väl medveten om det hot som finns om tvångsanslutning och den oro det utgör. Jag är ute och träffar människor hela tiden som lyfter upp denna oro med mig och som talar om vad regeringen kan göra för att förbättra situationen.

Även jag inte kan uttala mig om specifika fall som statsråd kan jag påpeka att den lagändring som genomförts bör innebära att den situation som nu föreligger i Sandvikens kommun kan undvikas.

Jag får då vara ännu tydligare att påpeka i detta anförande att det helt enkelt finns en reglering som säger att kommunerna måste ha framförhållning i sin va-planering. Kommunerna måste samråda med berörda fastighetsägare, och kommunerna måste överväga alternativa lösningar.

Man kan självfallet vara frustrerad över enskilda utfall och diskutera dessa. Men det är ändå viktigare att se vad vi kan göra från regeringens och statens sida för att förbättra situationen.

Skyldigheterna som finns för kommunerna medför ibland svåra avvägningar för en kommun. Det kan finnas olika uppfattningar hos enskilda och en kommun. Det kan man såklart ha förståelse för. Men det finns grund för att lyfta fram att det numera finns ett utrymme för att agera på det sätt man anser lämpligt från kommunens sida.

Kommunen har en skyldighet att bygga ut allmänt va. Den skyldigheten inträder endast om det finns miljökäl eller hälsomässiga skäl. Det gäller tolkningen om vad större sammanhang innebär. Det gäller för minst 20–30 hus men i vissa fall färre beroende på lokala förutsättningar. Lagen tolkas så att det i princip alltid finns ett behov av att skydda människors hälsa och miljö om bebyggelsen ingår i ett större sammanhang.

Jag får ytterligare en gång nämna att regeringen delar bilden av att lagstiftningen tidigare inte i tillräcklig

utsträckning har ställt krav på framförhållning. Man har inte haft en skyldighet att bedöma om enskilda lösningar kan ge motsvarande miljö- och hälsoskydd. Det är vad de lagstadgade bestämmelserna i Vattentjänstlagen avser att ändra på.

Är det så att dessa inte räcker och att det fortgår en stor problematik kommer regeringen självfallet att ta fasta på den oron och kritiken och se över vad vi ytterligare kan göra. Det är inte minst ett arbete som pågår redan nu. Vi följer frågan noga. Det är inget som vi bara skriver och påstår, utan det sker på flera olika sätt.

Exempelvis har vi haft en dialog med Finland för att ta del av deras lagstiftning på området och hur det har fungerat där. I Finland har man ett system där fastigheter i högre grad än i Sverige kan få undantag från att ansluta sig till ett kommunalt va-nät. I Finland, fru talman, har även omfattningen av undantag i vissa fall medfört svårigheter för va-bolagen att planera och få kostnadstäckning för prioriterad va-utbyggnad. Detta har påverkat bostadsbyggandet, och några kommuner har fått ganska stora ekonomiska bekymmer.

Det pågår ett arbete med att se över hur vi kan förbättra situationen för alla dem som påverkas av den här problematiken. Jag kan försäkra ledamöterna om att jag är vänligt inställd till att lyssna på vilken bild som lyfts fram av problematiken men även möjliga lösningar och förbättringar på situationen så att vi kan göra det drägligt att leva och bo i hela landet också vad avser avlopp och vatten.

Anf. 45 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! I dag ser vi anslutning till överbelastade system. Trots den nya lagstiftningen tvingas hushåll ansluta till överbelastade system fast det inte finns någon miljövinst med det. I nuvarande lagstiftning finns inte någon möjlighet att motverka sådant som sker i Sandviken, och därför behöver statsrådet ta nödvändiga initiativ i frågan.

Har man ett fullt fungerande system som är godkänt på alla sätt och vis anser Sverigedemokraterna att kommunerna inte ska kunna tvinga en att ansluta sig till ett va-system. Det gäller oavsett om vi pratar om ett överbelastat system som i Sandviken eller ett nyinstallerat vatten- och avloppssystem som kommunerna bygger ut. Den formen av tvång ska inte finnas, utan har man ett eget system ska det duga.

Den situation som vi ser i dag gör att invånarna känner sig hjälplösa. Det drabbar deras ekonomi väldigt mycket. Vid mindre utbyggda samhällen kostar det oerhört stora pengar. I andra fall kanske man har ett välutvecklat, nyinstallerat system, och då drabbas man dubbelt ekonomiskt: Först har man skaffat sig ett fungerande system, och sedan tvingas man ansluta sig till kommunens nya system.

Här finns ny lagstiftning som ger ett långsiktigt perspektiv på frågan, men det löser inte problemet här och nu för dem som tvingas ansluta till kommunens vatten- och avloppssystem.

Precis som jag nämnde tidigare och som statsrådet var inne på är det här också tillväxthotande. Det hotar

möjligheterna att bygga ut fler bostadsområden, eftersom det kan kosta väldigt mycket pengar för enskilda men också för kommunerna. Där det finns bra platser att bygga ut bostadsområden på, om än inte i så stor omfattning vad avser antal hushåll, möjliggör inte nuvarande lagstiftning för kommunerna att bygga ut utan att både kommunen, skattebetalarna och de enskilda hushållen samtidigt drar på sig stora kostnader.

Lagstiftningen innebär också en form av retroaktivt perspektiv – man har skaffat sig ett godkänt system enligt lagens alla former, men vid ett senare tillfälle, kanske kort därpå, tvingas man ansluta sig till ett kommunalt vatten- och avloppssystem som gör det väldigt dyrt. Denna form av retroaktiv tillämpning av en lagstiftning på de enskilda hushållen tycker jag inte är okej.

Min fråga är därför: Varför går inte statsrådet vidare med frågan om dels hur vi ska hantera att man ansluter hushåll till redan överbelastade system, dels med att skydda hushåll som redan har ett fungerande system från att tvingas ansluta sig till ett nytt kommunalt vatten- och avloppssystem?

Anf. 46 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Detta är ju inte en fråga som bara berör en ort i Sverige; tvärtom är det väldigt många orter som berörs. Jag kommer från Skåne, och där har vi till exempel Höör där tidningen till och med efterfrågade ett uttalande från ministern, vill jag minnas. Något sådant fick man dock inte.

I Höörs kommun kommer man att tvångsansluta orterna Jularp och Sjunnerup. Efter väldigt hård kritik har kommunen nu kommit fram till att man kan ställa upp med delbetalning. Det var liksom det tillmötesgåendet. I övrigt gäller samma som tidigare, det vill säga man kommer att tvångsansluta fastigheterna och hushållen kommer att få betala väldigt stora belopp.

Att förkasta de lokala och småskaliga lösningar som redan finns utan att det egentligen finns några uppenbara miljövinster är ett problem, och det är givetvis svårt att se någon vinst med att tvinga människor med fungerande avlopp att gå från hus och hem på grund av att de inte har råd med kommunernas extremt dyra anslutningsavgifter och de tillkommande arbetskostnaderna. Det handlar ju inte bara om anslutningsavgiften, utan det är stora grävarbeten på den egna tomten som ska betalas. Sedan ska allting återställas. Kostnaderna tenderar ofta att springa i väg, och om man inte har det extremt gott ställt måste stora lån till för att täcka kostnaderna.

Därtill kommer att det inte bara är ett resursslöseri, utan det är även dåligt för vår beredskap. När länder hamnar i krig eller utsätts för attentat är va-anläggningar mål som lätt och snabbt angrips. Vi har sett det i omvärlden, och vi bör förbereda oss på det värsta även om vi givetvis hoppas på det bästa. Att slå ut vatten och avlopp är ett enkelt sätt att sänka folks stridsvilja, och just därför bör det vara prioriterat att ha små fungerande enheter på fler platser. Många kommuner gör dock precis tvärtom, och då behöver lagstiftningen

vara tydlig: Inga fungerande avlopp borde skrotas i onödan. Kommuners system för avlopp är dessutom sällan perfekta. Att tvingas ansluta till ett defekt eller mindre effektivt system är till direkt skada för miljön.

Begreppet bräddning finns inte ens när det gäller enskilda avlopp men används flitigt hos våra kommuner. Bräddning av avloppsvattnet är vanligt, särskilt vid större regn eller strömavbrott. Bräddning betyder i praktiken att vatten från avloppet skickas rakt ut i något vattendrag eller liknande. ”Det kan vara olämpligt att bada precis efter kraftiga regn”, säger min kommuns ansvariga NSVA, Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp, på sin hemsida. Man ger också lugnande besked om att avloppsvattnet snabbt sprids ut på större områden när bräddning sker.

Enligt Svenskt Vattens statistik om bräddning är andelen avloppsvatten som skickas ut orenat mellan 0,7 och 4,1 procent i de undersökta reningsverken. Man redovisar alltså procent av det vatten som kommer till reningsverket för rening. Utgår man från den högre siffran på 4,1 procent är det alltså lika mycket avloppsvatten som skulle släppas ut orenat om man tog bort hela reningsverket under två veckors tid. Den lägre siffran 0,7 procent motsvarar det avloppsvatten som passerar under två och en halv dag.

De övriga kommunala reningsverken ligger någonstans mellan dessa siffror, och därmed är det normalt för ett reningsverk att släppa ut orenat vatten rakt ut i naturen utan någon som helst rening motsvarande ungefär en veckas produktion eller rening.

Anf. 47 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Va-frågan är en väldigt viktig fråga. Jag pratade i går med Owe Eng. Han ringde mig med anledning av artikeln och sa att folk från hela Sverige har hört av sig till de boende utanför Järbo. Detta är alltså något som pågår över hela Sverige.

Jag vill betona att va-frågan är ett kommunalt ansvar. Hur har då kommunerna skött detta under årens lopp? Det finns olika siffror, men underhållsskulden gällande det kommunala va-nätet är väldigt hög. Det finns siffror som pekar på 500 miljarder upp till 800 miljarder. Man kan undra hur kommunpolitiker har prioriterat när man har byggt upp en så stor underhållsskuld.

Ett av problemen är att väldigt många kommunala va-nät byggdes vid ungefär samma tid, vilket innebär att alla läckor som nu uppstår, både i avlopp och i vattenledningar, inte uppstår av en slump, utan det beror på misskötsel från kommunernas sida. Det är klart att vill man ha kommunalt självstyre, vilket vi ju alla vill, måste dessa frågor naturligtvis skötas bättre.

Jag kan såklart förstå de boende i Norrbro, som blir tvärförbannade över att de ska tvångsanslutas till en kostnad på kanske en kvarts miljon, vilket är väldigt mycket pengar att lägga på en fastighet, samtidigt som man pumpar ut hundratusentals liter bajsavatten rakt ut i Storsjön eller det blir omfattande vattenläckor i centrala Sandviken. Jag har full förståelse för att de blir jättearga, och de är inte ensamma om det.

Jag har dock förtroende för den här regeringen, som tar frågan på stort allvar och ska säkerställa att lagstiftningen fungerar. Jag tror att regeringens tålamod ska vara väldigt kort – om kommunpolitiker, oavsett om de finns i Sandviken eller på andra ställen, inte nu lyssnar på lagstiftarens intention kanske man ska skruva i lagstiftningen så fort som möjligt. Men vi har kommunalt självstyre, så det står med dagens gällande lagstiftning varje kommun fritt att lyssna på de boende.

Anf. 48 ANDRE VICE TALMANNEN:

Inför den fortsatta debatten vill jag påminna om att det är lagstiftning vi debatterar och inte enskilda myndigheters beslut. Jag säger inte detta till någon enskild ledamot utan vill att vi generellt kommer ihåg det i debatten.

Anf. 49 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Även om vi inte kan tala om de specifika fallen finns det verkligen skäl att diskutera hur kommunerna hanterar denna fråga, givet att det är en lokal och kommunal fråga. Det är svårt för staten att gå in och fatta ytterligare beslut när vi precis har fått igenom lagändringar som genomförts och som innebär att den situation som nu föreligger i exempelvis Sandvikens kommun kan undvikas. Detta medför såklart en efterföljande diskussion om hur det kommer sig att kommuner generellt inte väljer att överväga alternativa lösningar, så som lagen nu möjliggör.

Jag vet inte om Sverigedemokraternas ledamöter har någon annan bild när det gäller frågorna om kommunalt självstyre och hur vi bör hantera balansen, givet att detta är en kommunal fråga. Därmed blir det i alla fall från regeringens sida lite svårt att tydligt uttala att statsrådet behöver ta initiativ, när det rör sig om en kommunal fråga där det finns utrymme för kommunerna att fatta beslut om andra lösningar. Det är helt enkelt ett utrymme att fatta beslut på ett annat sätt, som har möjliggjorts av regeringen.

Vi är medvetna om denna problematik, och vi vet att den finns på många platser runt om i landet. Jag kan själv som exempel nämna att jag nyligen var i Norrtälje och talade med väljare. Vi diskuterade då frågan om anslutning till va-nätet. Det är en fråga som skulle belasta även den kommunens ekonomi på ett tufft sätt.

Detta är alltså en fråga som med jämna mellanrum diskuteras. Vi tittar noga på hur vi kan utforma lagstiftningen på bästa sätt. Men jag vill å det skarpaste påpeka att det alltså finns utrymme för kommunerna att överväga alternativa lösningar. Om kommunerna väljer att inte göra det blir det svårt för statsrådet att ta initiativ eftersom vi i Sverige har kommunalt självbestämmande.

Fru talman! En väldigt viktig del av denna fråga är beredskapsperspektivet. Jag är av uppfattningen att det ur ett beredskapsperspektiv i första hand är viktigt att säkra tillgången till dricksvatten och rent vatten för livsmedelsförsörjning, framför allt i glesbygd. Det är

därför väldigt angeläget att säkerställa att enskilda brunnar, vattentäkter och grundvatten är skyddade.

I augusti 2022 beslutade regeringen att en särskild utredare skulle se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för ökad beredskap att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster – det vi kallar Va-beredskapsutredningen. Syftet med uppdraget är bland annat att stärka förmågan att leverera vattentjänster utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Utredningens uppdrag ska vara slutfört den 31 oktober i år, och inte minst jag ser fram emot att ta del av analysen och de olika förslag som kommer att komma från utredningen.

Vi vet att enskilda fastighetsägare kan drabbas hårt av att deras dricksvatten blir kontaminerat av avloppsvatten från angränsande fastigheter. Vi vet att det finns exempel på att det har tagit väldigt lång tid att fastställa orsaken till att sjukdom uppstår, varefter man har upptäckt att det handlar om tillgången till rent dricksvatten. Vi vet också att det, om man inte har tillgång till rent dricksvatten, påverkar fastighetspriserna negativt, och detta är inte alltid lätt eller billigt att åtgärda för den enskilde. Här finns alltså ganska många angränsande problem att ta hänsyn till.

När det gäller beredskapsperspektivet tar regeringen som sagt den 31 oktober i år emot betänkandet från en utredning som har analyserat och tittat på just beredskapsaspekten när det gäller va.

Jag vill, fru talman, avsluta med att återigen påpeka att det mot bakgrund av de lagändringar som gjorts finns utrymme för kommunerna att överväga alternativa metoder för att genomföra åtgärderna. Om så inte sker blir det lite svårt för statsrådet att ta initiativ eftersom vi har kommunalt självstyre i Sverige.

Anf. 50 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för debatten om denna så viktiga fråga!

Statsrådet efterfrågade från enskilda ledamöter, partier och andra vilka åtgärder som skulle kunna genomföras på detta område. Jag tycker att jag har gjort några inspel i debatten, men jag skulle också vilja hänvisa till den gamla utredningen *Vägar till hållbara vattentjänster*, som innehåller en hel del konkreta och bra förslag på hur man skulle kunna gå till väga.

Det som är bra nu är att vi har fått igenom möjligheten till långsiktig planering från kommunernas sida. De tvingas till detta för att kunna redovisa var utbyggnad av vatten- och avloppssystem kommer att ske. Det är väldigt bra att vi också får ett samråd där man tvingas diskutera med de berörda hushållen, liksom lagstiftning om att man ska överväga om det finns alternativa system.

Detta är bra vägar, men vi saknar som sagt initiativ för att motverka att man ansluter till överbelastade vattensystem. Här nämner statsrådet det kommunala självstyret. Jag tycker att det är en lite konstig vinkel på diskussionen eftersom det får en kraftig miljökonsekvens när man ansluter fler hushåll till överbelastade

vatten- och avloppssystem. Då ska såklart regeringen och lagstiftningen gå in för att detta inte ska kunna ske. Kreativa lösningar på hur vi kan lagstifta kring detta behöver ses över. Vi kan inte bara lämna frågan och hänvisa till att det kommunala självstyret gäller. Då får vi dessa konsekvenser, som vi har sett att Socialdemokraterna har bidragit till i Sandvikens kommun.

Slutligen ska ingen tvingas ansluta sig till ett kommunalt vatten- och avloppssystem vid utbyggnad av ett sådant – punkt. Detta är ett konkret förslag. Ingen ska behöva ansluta sig, utan det är något man får göra frivilligt vid en utbyggnad.

Anf. 51 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Roger Hedlund redogjorde bra för vår politik på området.

Jag skulle vilja nämna att det är vanligt att vi ledamöter får mejl och brev om saker som drabbar människor extra hårt och upplevs som orättvisa. Just frågan om tvångsanslutning till avlopp är en vanlig och återkommande anledning till att människor kontaktar mig.

Historien är nästan alltid densamma. Först har man lagt ned stora summor på att få en fungerande avloppsanläggning på sin fastighet, hundratusentals kronor som man ofta tvingats låna. Därefter beslutar kommunen att bygga ut sitt va-nät, och då kommer krav på tvångsanslutning till en ytterligare, mycket hög kostnad.

För de fastigheter som har ett fungerande avlopp är detta ett enormt resursslöseri och skapar ett helt onödigt lidande för den utsatta fastighetsägaren, samtidigt som miljönyttan måste vara minimal. Oftast blir det till och med till nackdel för både miljön och landets beredskap i stort.

När det gäller att detta är en kommunal fråga håller jag helt med om att vi ska värna det kommunala självstyret. Men det finns redan styrning via lag på detta område. Att införa en tydlig rätt för fastighetsägare att avstå från anslutning när man har en väl fungerande anläggning anser jag alltså inte skulle vara något konstigt.

Anf. 52 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Det finns många aspekter av den här frågan som vi kan fortsätta att diskutera. Jag ser fram emot att ta emot en utredning i oktober, och jag ser fram emot att se över exempelvis den tidigare utredningen *Vägar till hållbara vattentjänster*. Alla förslag tas alltså emot.

Vi tittar på alla möjligheter att förbättra situationen. Som det är nu kan det inte fortsätta. Jag vill mana kommuner som beslutar om dessa frågor att nyttja de lagändringar som har genomförts. Såvida vi inte går in och reglerar lagen ytterligare får vi väl se till att borgerliga och liberala partier får makten att bestämna i fler kommuner och agera i en riktning som värnar den enskildas rätt att få frågor som rör avlopp och vatten hanterade på ett mer lämpligt sätt.

Vi vet att kommuner bland annat behöver ha framförhållning i sin va-planering. De behöver samråda med berörda fastighetsägare och överväga alternativa lösningar. Det är någonting man ska ta med sig, inte minst som medborgare, om man tittar på denna debatt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:733 om regeringens åtgärder mot PFAS-föreningar i dricksvatten

Anf. 53 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Joakim Järrebring har frågat mig vilka specifika åtgärder jag och regeringen vidtagit sedan mottagandet av hemställan från Mälarens vattenvårdsförbund den 8 december 2023 (KN2023/04510) och hur jag och regeringen avser att säkerställa att de nya gränsvärdena för PFAS i dricksvatten, som träder i kraft den 1 januari 2026, kommer att kunna upprätthållas. Joakim Järrebring har även frågat vilket stöd jag och regeringen planerar att erbjuda lokala myndigheter och andra berörda aktörer för att hantera och sanera PFAS-föreningar.

Eftersom jag nyligen fick likartade frågor från Jytte Guteland på detta tema, i interpellation 2023/24:708 *Arbetet för att stoppa utsläppen av PFAS*, är mitt svar delvis detsamma.

Regeringens arbete med att skydda det svenska folket mot exponering för PFAS-ämnen sker längs två parallella spår, dels genom att försöka begränsa fortsatt spridning, dels genom att på bästa sätt hantera konsekvenserna av tidigare spridning. I det senare arbetet ingår att hantera de risker för folkhälsan som följer av PFAS-ämnenas närvaro i livsmedelskedjan, vilket faller under landsbygdsministrernas ansvarsområde. Arbetet med att begränsa fortsatt spridning faller inom mitt ansvarsområde.

För att begränsa fortsatta utsläpp fortsätter regeringen Sveriges aktiva arbete nationellt, inom EU och internationellt för att fasa ut användningen av PFAS-ämnen. Sverige har varit pådrivande i att införa ett förbud mot PFAS i livsmedelsförpackningar i den nya EU-förordningen om förpackningar och förpackningsavfall. Kemikalieinspektionen fortsätter arbetet med en bred PFAS-begränsning. Regeringen fortsätter också att driva på för att åtagandena i EU:s kemikaliestrategi ska genomföras. Inför ministermötet i mars i år diskuterade vi tillsammans med likasinnade länder, på inbjudan från Sverige, bland annat frågor som rör PFAS i bekämpningsmedel och utfasning av PFAS.

För att hantera konsekvenserna av tidigare spridning vill regeringen att fler förorenade områden på land och i hav ska åtgärdas. I de fall det inte är möjligt att hålla någon ansvarig för en föroreningsskada har riksdagen avsatt särskilda medel för detta på det så kallade saneringsanslaget, som bland annat finns tillgängligt för att åtgärda förorenade områden med statlig

finansiering. PFAS-förorenade områden utgör ett särskilt problem, och därför pågår flera satsningar och uppdrag med fokus på att minska spridningen av PFAS i miljön.

Det nya gränsvärdet för dricksvatten omfattas av en övergångsperiod och ska börja tillämpas den 1 januari 2026. De nya gränsvärdena för PFAS i dricksvatten och livsmedel grundar sig på den riskvärdering av PFAS som Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet publicerade 2020 och motsvarar det senaste kunskapsläget. Enligt lagen om allmänna vattentjänster har kommunerna ansvar för den allmänna dricksvattenförsörjningen, och de har rätt att ta ut avgifter för att finansiera vattenförsörjningen. Det är angeläget att avgiftsutvecklingen i kommunerna över tid motsvarar investeringsbehoven bland annat för att anskaffa erforderlig reningsteknik i dricksvattenproduktionen. Tillsynsmyndigheterna säkerställer sedan att lagstiftningen efterlevs.

Anf. 54 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret på interpellationen!

PFAS, för dem som inte har hört det begreppet förut, är vad man kallar en evighetskemikalie. Den bryts ned väldigt sakta, om ens alls.

Den här interpellationen är ställd utifrån att man har identifierat PFAS i Mälaren, som är Sveriges största dricksvattentäkt. Den förser 2,4 miljoner människor med dricksvatten. Mälarens vattenvårdsförbund har lyft fram behovet av omedelbara åtgärder för att skydda dricksvattnet från dessa föroreningar.

Den 8 december 2023 inkom en hemställan till regeringen med tydliga krav på statliga insatser för att stoppa spridningen av PFAS, finansiera sanering och förenkla regelverken för att få en effektivare hantering av saneringsåtgärder. Det är i ljuset av den som jag har ställt interpellationen till statsrådet.

För det första har jag frågat om regeringen har vidtagit specifika åtgärder sedan de mottog hemställan från Mälarens vattenvårdsförbund. Det är en fråga som är av stor betydelse, för med varje dag som går utan effektiva insatser ökar ju riskerna för allvarigare konsekvenser för både miljön och hälsan.

För det andra har jag frågat om regeringen avser att säkerställa att de nya gränsvärdena för PFAS i dricksvatten som träder i kraft den 1 januari 2026 kommer att kunna upprätthållas. Det är avgörande att vi redan nu börjar förbereda oss för att dessa gränsvärden ska kunna efterlevas och att vi säkerställer att de kommuner som ansvarar för dricksvattenförsörjningen har de resurser och den kunskap och teknik som krävs för att rena vattnet från de här farliga kemikalierna.

För det tredje undrar jag om regeringen har planerat att stödja lokala myndigheter och andra berörda aktörer i arbetet med att hantera och sanera PFAS-föreningar. Det är inte bara en fråga om att fastställa nya regler och gränsvärden. Vi måste också se till att de som är på marken och faktiskt ska genomföra

saneringsarbetet har tillräckliga resurser och tillräckligt stöd för att göra det på ett effektivt sätt.

Statsrådets svar var delvis tillfredsställande, men jag saknar fortfarande konkret information om huruvida regeringen har vidtagit eller planerar att vidta några specifika åtgärder. Därför följer jag upp med frågan om statsrådet i så fall kan specificera vilka konkreta åtgärder regeringen har vidtagit som resultat av hemställan från den 8 december 2023 om att hantera PFAS-föroreningar i Mälaren och också om statsrådet överväger att stödja kommunerna ekonomiskt eller regulatoriskt, alltså med en lagstiftningsförändring, för att säkerställa att de nya gränsvärdena för PFAS i dricksvattnet kan upprätthållas från och med den 1 januari 2026.

Anf. 55 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Ett väldigt aktivt arbete pågår för att motverka spridningen av PFAS och också se till att den PFAS som är spridd saneras på bästa möjliga sätt. Det är väldigt viktigt för mig och hela regeringen att lyckas med att förebygga och åtgärda exponeringen för PFAS – och andra skadliga kemikalier, för den delen. Detta är ett arbete som jag delar ansvaret för med exempelvis statsrådet Kullgren. Inom mitt ansvarsområde är och förblir det främsta verktyget att lyckas med begränsningen av tillståndet av dessa typer av kemikalier på EU-nivå och internationell nivå.

Jag anser att det är väldigt angeläget att EU-kommissionen ger begränsningsarbetet hög prioritet. Jag har vid flera tillfällen pressat kommissionen angående detta, inte minst under det svenska ordförandeskapet för miljörådet. Vi arbetar för fullt med att samla alla de ambitiösa, likasinnade länder som finns, bland annat under det senaste miljörådet då vi på Sveriges inbjudan samlades för att diskutera hur vi ska arbeta för att begränsa PFAS-spridningen. Vi diskuterade också hur vi ska driva på för att alla åtaganden i kemikaliestrategin fullföljs.

Sverige är väldigt mån om att detta arbete ska genomföras. Vi arbetar så här för att lyckas med begränsningen av PFAS-ämnen i inte bara Sverige utan hela Europeiska unionens inre marknad. Det är viktigt eftersom PFAS-ämnena ofta sprids via de produkter och varor som vandrar över våra länders gränser inom den inre marknaden.

Det blir därför relevant att hantera det nuvarande EU-regelverk – det som finns på plats – som är avsett för kemikalier och begränsning av skadliga kemikalier så att det kan lyftas upp så att vi rent konkret lyckas med att fasa ut användningen av PFAS.

Främst inom kemikaliEFörordningen Reach tas just nu fram ett förslag om förbud som täcker allt PFAS. Där är Sverige väldigt pådrivande. Sverige har inte slösat någon tid när kommissionen inte lagt fram dessa större begränsningar, utan vi har exempelvis under det pågående arbetet med EU-förordningen om förpackningar och förpackningsavfall för svensk del fått gehör

för att ha ett förbud av PFAS i livsmedelsförpackningar i väntan på Reach.

Det pågår alltså ett väldigt aktivt arbete i de delar som jag nu redogör för och av mig som miljöminister.

Utöver det har vi frågorna om hur vi arbetar för att lokalt lyckas motverka spridning av PFAS-ämnen. Väldigt många svenska myndigheter arbetar med detta. Det gäller uppenbarligen Kemikalieinspektionen men även Havs- och vattenmyndigheten, Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning, Statens geotekniska institut och Läkemedelsverket. De arbetar alla på uppdrag av regeringen aktivt med frågor om PFAS-ämnen i mark och vatten.

Syftet med alla dessa samarbeten som pågår bland olika myndigheter är att förbättra riskbedömningen, utveckla regler och miljöövervakning, se över teknikutveckling, utöva offentlig kontroll med mera. Det är ett arbete som inte minst når ut i det lokala.

Anf. 56 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det utvecklade svaret.

Den förra interpellationsdebatten hade ett annat perspektiv men handlade ändå även om va-frågan. Jag och statsrådet har haft ett antal debatter då vi väldigt ofta har återkommit till de stora utmaningar som va-huvudmännen, kommunerna, står inför när det gäller investeringar i vatten och avlopp. Det handlar om att klara av att hantera till exempel rening av PFAS med den teknik som står till buds nu. Även om mycket lovande forskning pågår på området är det väldigt dyrt att rena från PFAS.

Jag återkommer till samma grundproblematik som jag tog upp när vi diskuterade förutsättningarna för det nya avloppsdirektivet, om dessa regler kommer på plats. Det kokar ned till regelverket för hur kommunerna ska klara de nyinvesteringar och reinvesteringar som krävs.

Det är därför jag har med denna fråga här. Överväger regeringen några förändringar i lagstiftningen för att stödja kommunerna på det sätt som man kan med lagstiftning? Kan vi förvänta oss en bättre finansieringsmodell för va-huvudmän att hantera till exempel utmaningen med PFAS?

Anf. 57 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag tackar ledamoten Järrebring, som jag vet har ett fantastiskt engagemang i många miljöfrågor och inte minst denna.

Låt mig ännu en gång få tydliggöra att det finns delar av detta arbete som ligger inom mitt ansvarsområde. När det gäller det som rör när exempelvis livsmedel överstiger gränsvärden eller hur vi ska se till att den lokala utvecklingen håller takten för hur regleringar på till exempel EU-nivå, som jag arbetar för, ska kunna implementeras hamnar ansvaret på annan plats.

Låt mig återge vad min kollega statsrådet Kullgren sa i en interpellationsdebatt där han deltog: Regeringen är väl medveten om att när vi har nya gränsvärden för

PFAS i exempelvis dricksvatten kommer det att innebära stora utmaningar i form av ökade kostnader.

Det här gäller din fråga om va-systemen, att det är ett kommunalt ansvar och hur man ska klara av det hela. Här är svaret att vi är medvetna om att det kan innebära utmaningar, särskilt för mindre kommuner, och att vi kommer att följa utvecklingen och ha en dialog. Det är det besked jag kan ge, även om det inte avser mitt ansvar.

Om jag återgår till det arbete som sker från min sida kan jag säga att det är väldigt aktivt. Jag tar gärna emot inspel om hur Sverige ytterligare kan vässa sin kemikaliepolitik. Där har vi ett historiskt gott arv, och vi vill gärna värna det. Vi vet att vi kan visa vägen för en bättre reglering av skadliga kemikalier och inte bara i Sverige utan även i hela EU och internationellt.

Arbetet fortgår, inte minst på nationell nivå då vi har dialog och samarbete mellan alla de myndigheter som arbetar med olika aspekter av det hela. Detta nämnde jag i slutet av mitt tidigare anförande. Det pågår som sagt ett arbete om riskbedömning, regelutveckling, miljöövervakning, forskning om PFAS-ämnen, hur vi kan ha en sund offentlig kontroll som fungerar bra och hur teknikutvecklingen av exempelvis reningsfunktioner utvecklas och kan inkorporeras i det arbete som sker för att motverka spridningen.

Anf. 58 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Jag vill avsluta med att tacka ministern även för denna debatt.

Om man gör en insats och tittar på alla de debatter som jag och Romina Pourmokhtari har haft kommer man att märka att frågan om kommunernas förutsättningar för att klara det viktiga uppdrag de har att förse kommuninvånarna med va-tjänster återkommer.

Det här kanske vi får återkomma till i fler debatter. Det handlar ju om frågor som än så länge inte har en tydlig och slutgiltig lösning.

Jag hakar tag i det positiva besked jag fick om att regeringen verkar överväga att se över förutsättningarna för va-huvudmännen att klara sina åtaganden, även när det gäller hanteringen av PFAS. Med det tackar jag för debatten.

Anf. 59 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för en väl ställd interpellation och en god debatt om hur vi på olika sätt kan begränsa dessa kemikalier.

Det är väl värt att nämna att Sverige har ett starkt engagemang här och följer frågan väldigt noga på allra främst EU-nivå, där vi vill få till en ordentlig begränsning av ämnena i en större grupp för att på bättre sätt helt enkelt kunna begränsa och på bästa sätt reglera dem. Men vi arbetar även för att i de förordningar där det är lämpligt få framsteg och ta små kliv framåt. Det spelar också roll, inte minst avseende livsmedelsförpackningar.

Vi arbetar på många olika sätt utifrån det kunskapsläge som ständigt utvecklas. Det är positivt att mycket

forskning pågår om vilken fara dessa ämnen utgör och hur vi hanterar dem på bästa sätt.

Förhoppningsvis kommer vi att kunna hantera frågan när kommissionen lägger fram sitt förslag. I den utsträckning som den inte gör det pågår arbetet på nationell nivå för fullt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2023/24:143 Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

2023/24:144 En ny förverkandelagstiftning

2023/24:145 Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om utbyggnad av infrastruktur för alternativa drivmedel

2023/24:146 En registerlag för Inspektionen för socialförsäkringen

2023/24:147 En registerlag för Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

2023/24:148 Två frågor om taxi – prisuppgiftskyldigheten och ålderskravet för taxiförarlegitimation

2023/24:149 Nya regler om mervärdesskatt för små företag och ändrade regler för vissa tjänster och konstverk

2023/24:150 Ny patentlag

2023/24:151 Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning

2023/24:154 Kompletterande bestämmelser till nya unionsregler på konkurrensområdet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för prop. 2023/24:144 skulle förlängas till och med *onsdagen den 19 juni*.

§ 12 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 27 maj

2023/24:791 Subventionerade anställningar

av *Sofia Amløh (S)*

till arbetsmarknads- och integrationsminister *Johan Pehrson (L)*

2023/24:792 Ekonomisk jämställdhet

av *Eva Lindh (S)*

till finansminister *Elisabeth Svantesson (M)*

2023/24:793 Nordiskt samarbete

av *Eva Lindh (S)*

till statsrådet *Jessika Roswall (M)*

2023/24:794 Påverkanskampanjer mot forskning och högre utbildning

av *Sofia Amløh* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:795 Utökade rättigheter för Palestina i FN

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:796 Ökande korruption i Sverige

av *Eva Lindh* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:797 Beredningen av begreppet mognadsgrad för tilldelning av kapacitet

av *Elisabeth Thand Ringqvist* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 27 maj

2023/24:935 Utvinningen av kritiska råvaror i Kongo-Kinshasa

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:936 Utökade rättigheter för Palestina i FN

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 15.48.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med

§ 9 anf. 42 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Ärenden för bordläggning	1
§ 4 Svar på interpellation 2023/24:720 om avgränsningarna av samarbetsområden i Tidöavtalet.....	1
Anf. 1 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	1
Anf. 2 LARS MEJERN LARSSON (S).....	2
Anf. 3 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	3
Anf. 4 LARS MEJERN LARSSON (S).....	3
Anf. 5 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	3
Anf. 6 LARS MEJERN LARSSON (S).....	4
Anf. 7 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	4
§ 5 Svar på interpellation 2023/24:740 om framtiden för kulturarvet Sätra Brunn.....	4
Anf. 8 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	4
Anf. 9 ÅSA ERIKSSON (S).....	4
Anf. 10 ELEONORE LUNDKVIST (M)	5
Anf. 11 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	5
Anf. 12 ÅSA ERIKSSON (S).....	6
Anf. 13 ELEONORE LUNDKVIST (M)	6
Anf. 14 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	6
Anf. 15 ÅSA ERIKSSON (S).....	7
Anf. 16 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	7
§ 6 Svar på interpellation 2023/24:742 om utveckling av våra svenska världsarv	7
Anf. 17 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	7
Anf. 18 LOUISE THUNSTRÖM (S)	8
Anf. 19 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	8
Anf. 20 LOUISE THUNSTRÖM (S)	8
Anf. 21 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	9
Anf. 22 LOUISE THUNSTRÖM (S)	9
Anf. 23 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	10
§ 7 Svar på interpellation 2023/24:638 om effekthöjning i vattenkraften	10
Anf. 24 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	10
Anf. 25 ISAK FROM (S).....	10
Anf. 26 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	11
Anf. 27 ISAK FROM (S).....	11
Anf. 28 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	11
Anf. 29 ISAK FROM (S).....	12
Anf. 30 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	12
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:671 om artskyddet och skogen..	13
Anf. 31 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	13
Anf. 32 MALIN LARSSON (S)	13
Anf. 33 ISAK FROM (S).....	13
Anf. 34 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	14
Anf. 35 MALIN LARSSON (S)	14
Anf. 36 ISAK FROM (S).....	15
Anf. 37 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	15
Anf. 38 MALIN LARSSON (S)	15
Anf. 39 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	16
§ 9 Svar på interpellationerna 2023/24:690 och 691 om tvångsanslutning till kommunalt avlopp	16
Anf. 40 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	16
Anf. 41 ROGER HEDLUND (SD).....	17
Anf. 42 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	17

Anf. 43 LARS BECKMAN (M)	18
Anf. 44 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	18
Anf. 45 ROGER HEDLUND (SD).....	19
Anf. 46 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	19
Anf. 47 LARS BECKMAN (M)	20
Anf. 48 ANDRE VICE TALMANNEN	20
Anf. 49 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	20
Anf. 50 ROGER HEDLUND (SD).....	21
Anf. 51 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	21
Anf. 52 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	21
§ 10 Svar på interpellation 2023/24:733 om regeringens åtgärder	
mot PFAS-föroreningar i dricksvatten.....	22
Anf. 53 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	22
Anf. 54 JOAKIM JÄRREBRING (S).....	22
Anf. 55 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	23
Anf. 56 JOAKIM JÄRREBRING (S).....	23
Anf. 57 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	23
Anf. 58 JOAKIM JÄRREBRING (S).....	24
Anf. 59 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	24
§ 11 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	24
§ 12 Anmälan om interpellationer	24
§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar	25
§ 14 Kammaren åtskildes kl. 15.48.	25